

NAŠ ROD LETNIK XII **2**
LETO 1940/41

Naslovna slika: *Franc Ksaver Meško.*

»Naš rod« izhaja v Ljubljani med šolskim letom in ga prejemaajo naročniki »Mladinske matice«, ki plačajo naročnino za list in publikacije »Mladinske matice« v mesečnih obrokih po din 3.—. Celoletna naročnina znaša 30 din.

List izdaja »Jugosl. učiteljsko udruženje« — sekcija za dravsko banovino v Ljubljani, zanjo odgovarja Metod Kumelj.

Glavni in odgovorni urednik Josip Ribičič.

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Frančiškanska ulica 6.

Tisk Učiteljske tiskarne v Ljubljani (predstavnik Francè Strukelj).

Jože Župančič:

FRANC KSAVER MEŠKO

Ilustriral Fr. Škodlar

Ko sem zadnjo nedeljo v avgustu leta 1940. obiskal monsignora Fr. Ks. Meška, tajnega svetnika Nj. Svetosti in slovenskega pisatelja, so imeli na Selih, kjer je Meško župnik in starotrški dekan, proščenje ali, kakor pravijo na Štajerskem, lepo nedeljo. Čeprav je bil gospod Meško utrujen od napornega cerkvenega opravila na god farnega patrona sv. Roka, mu je v prijaznem pomenku tekla beseda naglo in živo.

Meško se je rodil kot četrti otrok v kmetiški hiši v Ključarovcih pri Sv. Tomažu nad Ormožom, v Prlekiji, naši obrobni pokrajini med Dravo in Muro. Svojega prvega učitelja — v ljudsko šolo je hodil k Sv. Tomažu — ima v nepozabnem spominu. Pisal se je za Mateja Skuhalo. Tedaj je bil še le podučitelj in je imel v tistem kraju kmetijo; kadar je oral, so ga klicali za strica Matjaža, v šoli pa je bil gospod Matija.

Skuhala je takoj spoznal, da je Meškov Franček bister fantič in da bo še kaj posebnega. Zato ga je vzljubil in mu stal ob strani tudi pozneje, ko je bil Franček že študent v Ptujju. Ko pa je zapel Meško svojo novo mašo — bilo je to 7. avgusta 1898. leta — je bil Skuhala že utrujen starček, vendar se je ves junaško vzravнал, ko je prišel mladi duhovnik v domačo vas. Na primiciji se je zbrala vsa fara. Skuhala je zamigal z brki in je novomašnika nagovoril v imenu rojstne vasi: »Danes je prišel naš gospod Franček kot novo posvečen duhovnik. Vprašam vas« — tedaj se je ozrl učitelj Skuhala po svojih znancih in prijateljih in pogled mu je obstal na novomašniku — »vprašam vas, kaj bi bil naš Franček danes, če bi ga ne bil jaz učil postavljati piko na i? ...« Tako je bil sivolasni starček ponosen na svojega odličnega učenca.

SELA NAD SLOVENJIM GRADCEM,

koder Meško v vsej tišini pase duše kot župnik in slovenjegraški dekan. Fara šteje le nekaj preko tristo prebivalcev. Župno cerkev obdaja gozdič.

Meško se je takrat spomnil in se še vedno rad spominja, kako je bilo oni dan, ko je prvič stopil v šolo. Podučitelj Skuhala se je zglasil pri Meškovihi na vratih in z dvignjenim glasom vprašal v vežo: »Ali pojde čehák (fant) v šolo?«

»Pojde, sevé,« so se oglasili domači.

»Pa naj gre z menoj. Takšnega zadržca (zadrž je kakor zamašek majhen pobč) se loti med potjo vsak, pa tudi psi se klatijo po cesti.« Tako je Franček stopal prvič z doma v šolo, v novo življenje ob dobrem stricu Matjažu.

Mali Franček je bil ves vdan svojemu učitelju. Bila sta si najboljša prijatelja. Ob neki priliki pa ga je učitelj le potegnil za ušesa. Brez dovoljenja se je izmuznil Franček iz učilnice in Skuhalo je to ujezilo. Poklical je fantiča h katedru in ga je prijel za uho:

»Ali vidiš sonce?« je vprašal jezno in mu je zasukal uhelj. Od bolečine se je vzpel Franček na prste.

»Ali vidiš luno?« je vprašal v drugo in je še bolj zasukal uhelj. Tedaj se je Meškov že zakremžil.

Še v tretje je učitelj zasukal uhelj in vprašal: »Ali vidiš zvezde?« »Vidim!« je zajavkal učenček in zaprosil: »Izpustite, gospod Matija. Nikoli več ne storim kaj takega.«

To je bilo edinkrat, da je užalil dobrega učitelja.

Ko je bil Meško v drugem razredu ptujske gimnazije, je bila že pred božičem huda zima. Na vratih njegovega stanovanja se je prikazal učitelj Matija in dejal: »Zima je huda, pot dolga, še v snegu lahko kje obtičiš in zmrzneš. Zato sem te prišel iskat...« Pet ur sta gazila sneg in se borila z vetrom in mrazom. Na pol mrtev je prišel mali študent do domačih vrat in učitelj mu je pred slovesom naročil: »Materi in očetu poljubi roko, se trudita zate.«

Od svoje male plače mu je kupil Skuhala za prvo gimnazijsko spričevalo rožičev, fig, sladkorja in sveže pečenih žemelj.

»Tak je bil moj prvi učitelj, ki ga hranim v svetlih spominih,« se nasmehne Meško in doda: »Zdaj spi na sončnem pokopališču pod Sv. Tomažem, sanja tih in blažen sen. Jaz pa se ga spominjam čestokrat s hvaležnostjo.«

Kako ste, prečastiti gospod dekan, začeli pisati lejevati?

»Mislim, da začne pesnikovati skoraj vsak študent. Tudi jaz sem bil tak in moji sošolci prav tako. Ko sem hodil v šolo, nismo poznali športa kakor današnja mladina. Knjige so bile naše edino razvedrilo, te so nas razveseljevale, tolažile in dvigale. Ptujski študentje smo imeli v šoli le nemški pouk, zaradi tega smo pa še prav močno pogrešali slovenskih pripovednih knjig. Sila smo bili veseli in srečni, kadar nam je prišla v roke katera slovenska knjiga. Jurčič je bil prvi, ki sem ga čital. Kako smo bili presrečni, ko je knjiga krožila med nami. Ko sem bil v četrti šoli, so izšle Aškerčeve 'Balade in romance'. Močno so vplivale na nas, ko nam jih je čital blagi profesor Čilenšek. Takrat še nisem poznal Gregorčiča in njegovih pesnitev še nisem dobil v roke.«

Kasneje sta bila Gregorčič in Meško dobra prijatelja, kakor dokazuje »Slovan« iz leta 1907., kjer je zapisal Gregorčič o Mešku takole:

Predragi, prevzorni moj Meško,
sin zemlje, a z dušo nebeško,
tu cvetke nam bereš pol z neba,
pol z zemlje,
zaupno pa vsak naj te cvetke si jemlje,
otrova v njih ni,
če tudi sumljiva njih boja se zdi.

»Prvo moje delo je bilo natisnjeno, ko sem bil v tretji šoli.«

Nato mi pripoveduje Meško, kako je sodeloval v raznih dijaških in drugih revijah.

Med bisere naše mladinske književnosti štejemo Meškove tri knjige »Mladim srcem«, ki so izšle v Mohorjevi družbi l. 1911. (I. zvezek), 1914. (II. zvezek) in 1922. (III. zvezek). Le-

tos pa bo izšel IV. zvezek. Poljančev Cenček, mali ciganček Aleksej in drugi liki iz Meškovih del so mi še iz mlada v prijetnem spominu in živi pred očmi.

O nastanku teh likov pravi Meško:

»Za Poljančevega Cenčka mi je služil prijatelj in kasnejši župnik Vinko Poljanec. Prijatelja sva bila in sem ga zato postavil v knjigo. Bil je takisto iz pljujske okolice kakor jaz, doma od Sv. Urbana, veder kmetski fant in svojevrsten človek. Kasneje je bil župnik v Škocijanu ob Klopinijskem jezeru, prav tam, kjer sem jaz sam nastopil l. 1898. prvo službo. Za cigančka Alekseja pa so mi služili za vzor cigani, ki so se svoje čase klatili po Koroškem. Prijetne, črnolase otročičke so imeli. Selili so se iz kraja v kraj in vsepodsod so postavljali šotore za svoje začasno domovanje.

Njihovi dečki so bili spretni, šegavi, dobrodušni, pravcati umetniki na violinah. Srečanje s cigančki mi je dalo snov za povest o Alekseju.«

Precejšnja je skladovnica knjig, ki jo je dal Meško svojemu narodu. Poleg že navedenih je napisal še: »Na poljani« (ta je bila dvakrat natisnjena, prvič leta 1907., drugič 1928.), »Našim malim«, »Mladini«, »Ob tihih večerih« in »Mir božji«.

Dostikrat so igrali po naših odrih njegovi igri »Mati« in »Na smrt obsojeni«.

Meška so, kakor malokaterega slovenskega književnika, prevedli na druge jezike. Čehi imajo domala vsega. Nekatera njegova dela so v Buenos Airesu prevedli celo v portugalsščino.

Pisatelj, ki ga čitajo mnogi narodi sveta, domuje sredi tihe, odročne, skrite slovenske planinske pokrajine. Še dobre ceste nima od Slovenjega Gradca, najbližje železniške postaje. Tako skromne delovne sobice, kakršna je Meškova, nima prav gotovo noben drug veljaven in ugleden slovenski pisatelj. Mizica, ki stoji sredi sobe, je prevlečena s povoščenim platnom. Na njej so knjige in spisi. Med dvema oknom je starinska pisalna miza, ta-

OBSEŽNA KMETSKA POSESTVA V MEŠKOVI ŽUPNIJI

Kmetje imajo skoraj toliko zemlje kakor veleposestniki. Polja in travniki so lepo obdelani. Mrvo postavljajo v značilne kope, ker nimajo kozolcev. Domala vsaka hribovska hiša ima tudi lastno kapelico

kisto obložena s knjigami in posejana s premnogimi svetimi podobnicami in fotografijami Meškovih znancev in duhovnih sobratov. Po stenah vise diplome mnogih občin in društev, ki so Meška izvolile nekaj ob petdesetletnici (l. 1924.), nekaj ob šestdesetletnici (l. 1934.) njegovega rojstva za častnega občana ali člana. Na diplomih Kluba koroških Slovencev je spominnek z Marijo na Zilji, kjer je Meško služboval 13 let, preden je moral zapustiti Korotan. Najhujša leta je preživel kot župnik pri Mariji na Zilji. Svetovna vojna je prinesla v njegovo faro nemir in preganjanje. Narodni nasprotniki so ga hoteli onemogočiti med župljani, zato so ga obdolžili, da je avstrijski veleizdajnik, ki da je dajal ponoči signale Italijanom in pošiljal Srbom denar. Zato so ga leta 1916. odgnali orožniki v zapor. Hude trenutke je preživel za zastraženimi vrati, čeprav mu niso mogli nič drugega dokazati, kakor da je vnet Slovenec, pisatelj in pesnik, ki bodri narod na lastnih tleh. Njegovo življenje je tedaj viselo na nitki. Ko so ga iz-

pustili, so mu vojaške oblasti za dolgo časa zabranile, da bi se vrnil v svojo faro. Ob prevratu leta 1918. in l. 1919. so mu grozili celo s smrtjo in Meško si je rešil golo življenje le z begom čez mejne Karavanke. Bilo je to v noči dne 5. januarja 1919. leta. Po tistem se je za stalno naselil v svobodni Jugoslaviji.

Potemtakem je razumljivo, da do-

muje Fran Ksaver Meško zadovoljen sredi tihe pokrajine pod Uršljo goro, kjer preživlja veder in še vedno plodoviten jesen svojega življenja.

»Moji duši so dragi tihi večeri, ko je vsa širna priroda pogreznjena v globok, sanjav mir...« čitaš v Meškovih knjigah. Ko pronikneš v njegovo dušo in življenje, razumeš njegovo izpoved in ga blagruješ.

K s a v e r M e š k o :

S V E Č A

So ljudje, površni in vihravi, ki si žele danes to, jutri ono, vsak dan kaj drugega. In so ljudje, ki si žele leta in leta, vse življenje eno in isto: ta bogastvo, drugi skromen dom, tretji slavo, četrti, peti spet kaj drugega, kar se mu pač hrepenenja posebno vredno zdi. Marsikdo ne doseže od vsega tega ničesar, drugim se izpolnjujejo želje, da se sami čudijo. In jih dostikrat to niti ne osreči. Kajti več lepote in več sreče je dostikrat v hrepenenju in pričakovanju kot v dopolnjenju zaželenega.

Naravno, da smo v otroških letih hrepeneli po čem drugem kot v letih zrelosti in življenjske izkušnosti. Smehljamo se morda zdaj, ako se spomnimo, kaj smo si tako vroče želeli nekdaj; a je vendar imela kaka neznatna stvarca tedaj za nas isto lepoto in isto ceno, ako ne celo večjo, kakor jih imajo v letih življenjske dozorelosti in polnosti velike in težko dosegljive vrednote.

Meni so se zdeli v mladih dneh posebnega hrepenenja vredni tisti mali voščeni svitki, rdeči, modri, zeleni in rumeni. Že ves januar ali vsaj štirinajst dni pred svečnico so jih nosili po deželi razni moški, ki so si služili s tem svoj skromni vsakdanji kruh. In je bilo veselje pogledati tiste pisane svečke, ki so jih razložili po mizi. Kar same so se ponujale: »Izberi! Vzemi me!« Seveda so jih z zgovornimi besedami ponujali tudi prodajalci.

Da bi jih kupil — dva krajcarja je stala najmanjša — denarja nisem imel. Oče mi tudi ni maral kupiti, češ da je ne potrebujem. Zdaj se mi zdi, da se je bal, da bi svečko kje skrivaj prižigal in tako zanetil še požar.

Iz šole sva tedaj navadno hodila skupaj z Rakuševim Franckom gori z vrhov. Dobra prijatelja sva si bila. In sva se večkrat pogovarjala tudi o svečah in kako si jaz želim tako lepo pisan svitek.

»Pa ti dam jaz tako svečo,« mi ponudi nekoč, poleti je bilo, ne ob svečnici.

»Ali jo imaš?« sem se začudil in se razveselil.

»Imam. Še prav veliko.«

»Pisano?«

»Ne. Belo.«

Malo razočaralo me je to. Vendar sem poizvedoval: »Pa bi mi res dal? A kaj hočeš zanjo?«

»Nič. Kar tako ti dam.«

»Pa ti prinesem kruha.«

»Tisto pa že.«

Bili so siromašni; na pomlad jim je bilo že trdo za kruh kakor navadno v vseh tistih ubožnih hišicah pri vinogradih, proti žetvi ga niso že nič imeli. Zato se ga je razveselil.

Res mi je prinesel drugi dan precejšen svitek, nekoliko že načet, bel, a precej umazan.

Sprejel sem ga z mešanimi čustvi. Rajši bi imel manjšega, še nič rabljenega, rdečega ali zelenega. In nekaj

mi je ključalo v mislih in v vesti, da to najbrž ni Frančkova lastnina. Vendar sem ga skrbno shranil v torbico, pod knjige, na dno torbice.

Bil je pa starejši brat Tone zame vedno nekaj policaj. Tako je nekako izsledil tudi to svečo. In sem nepričakovano stal ubog grešnik pred očetom in Tonetom. Oče, velik, koščten, z drobno glavo, vedno resen, je zamišljeno obračal v roki svečo, Tone je pa igral preiskovalnega sodnika. A jaz sem v hudem strahu premišljal, kako se naj izvijem iz pasti.

»Kje si pa to dobil?« je vprašal brat nekako porogljivo.

»Našel.«

»Našel? Kje pa?«

»Na cesti. V šolo grede.«

»Na cesti! Križ božji, kar po cesti sejejo sveče, zlasti zdaj poleti.«

Spoznal sem, da tak zagovor res ni posebno verjeten. In sem se domislil, da sveče najbolj rabijo v cerkvi. Tam bi bilo bolj verjetno.

»E, gori pri Sv. Tomažu za cerkvijo sem jo pobral.«

»Ne laži! Koliko ljudi hodi tam okoli, vsi šolarji letajo vsako opoldne okoli cerkve, pa je nihče ni videl, samo ti.«

Postajalo mi je bolj in bolj vroče. Čutil sem, da se huje in huje zaple-

tam v neverjetnosti. Vendar odnehati po prvi neresnici nisem upal.

»Tam pri strelovodu, za tisto leseno ograjo.«

»O ti lažnivi Kljukec! Višja od odraslega človeka je tista ograja, pa si ti našel za njo svečo!«

Molčal sem. Molčal je tudi oče in venomer ogledoval svečo.

»Ne laži, resnico povej!« me je pestil brat. Bil sem v hujši in hujši stiski. Spoznal sem, da bo edino prav, ako povem po resnici.

»Rakušev Francek mi jo je dal.«

»On jo je pa doma ukral,« naglo brat.

»Ne vem. Rekel je, da je njegova.«

»Smešno. Kje pa bi on imel tako svečo! Še za krajcar si je ne more kupiti, saj ga nima. Ukral jo je doma.«

Bil sem premagan. Pa v jok. Edino s tem sem se upal rešiti najhujšega.

Oče, ki je redko kaznoval, mi pomoli svečo in pravi počasi in resno, kakor je bila njegova navada:

»Vrni, kjer si dobil. In reči, ki niso tvoje, ne nosi nikoli več domov. In ne laži. Ako si storil kaj napačnega, povej po resnici. Kdor laže, tudi krade.«

Nisem si mu upal pogledati v oči. Počasi sem segel po sveči, v srcu pa mi je zaplala topla hvaležnost do očeta.

K s a v e r M e š k o :

V J E S E N S K I N O Č I

Luna srebri drevesa.

Ves svet je pogreznjen v sen.

V zvezdah gorijo nebesa.

Po svetu gre jesen.

Smrt po listih že sega,

zato, čuj, tak bolno šume.

V noč se pesem razlega.

Že tiše. Tožeče umre.

Okno zamišljen zapiram:

jesenske me sape mraze.

Z lic si solze otiram:

jesen je prišla i za me. . .

PETER IN KOSTJA

Ilustriral Maksim Gaspari

II

orda ste na tihem obsodili podgorsko mladino, češ: kakšni brezsrčneži! V resnici pa ni bilo tako hudo. Srečanje z malim Rusom je naše novince presenetilo; iz zadrege so se vedli drugače, nego bi se bili, da so ga že prej poznali. Mnogi izmed učencev gospodične Milene in mnogi odrasli vaščani namreč vobče še niso vedeli, da se je bil pred tremi dnevi naselil v koči na koncu vasi bivši kozak Semjón Nalevajko s svojim varovancem Kostjo.

Vihar se je hitro unesel in glas o tem, kako je Kostja na poti iz šole pogumno branil svojo čast, je obdal junačka z nemajhno slavo. Ko je spet prestopil šolski prag, ga je razred tako toplo sprejel, da je bil Peter kar ponosen nanj. Otroci so ga prijazno gledali, vsak mu je izkušal ustreči; še Rjavčev Francec mu ni več rekel žal besede, čeprav je bil sam pri sebi jezen nanj. Nihče ga ni več pital s »Kanstancinom«, vsi so ga klicali za Kostjo, kakor so slišali Novakovega Petra. Skratka, mali Platov je bil postal priznan član vaše mladine.

To se je izkazalo kmalu po začetku pouka. Kostja ga je polomil. Čujte, kako!

»Nu, Kostja,« je rekla učiteljica in prijazno ustavila oči na malem Rusu, »danes je bolje, kaj? Kako se imaš?«

Kostja, ki je že čakal, da mu privoščijo besedo, je po vojaško odskočil s klopi in z radostnim glasom zaklical:

»Odlično, Milena Škrjančeva!«

Razred je osupnil. Milena Škrjančeva — to je pač res predomač ogovor za gospodično učiteljico. Nekaj jih je prhnilo v smeh, kmalu se je vse muzalo, še gospodična Milena je veselo utripala z očmi. Ali bi si ga bili včeraj privoščili za to nerodnost! Danes pa je bil smeh dobrodušen, takisto, kakor se smejo dobri znanci, če se zgodi kaj zabavnega. Tudi Kostji se ni užalilo, le malce okroglo je pogledal. Tedaj je rekla gospodična Milena:

»Kostja je mislil dobro, a zmotil se je... Kadar Rus s kom spoštljivo govori, mu namreč ne pravi 'gospod' in tako dalje, ampak pridene njegovemu imenu očetovo ime... Recimo,« je nadaljevala ter pokazala na Petelinovega Janezka: »ti si Janez, to je po rusko Iván; tvoj oče je Jožef, po rusko Osip. Če ti po tem takem rečem 'Ivan Osipovič', je to toliko, kakor če bi po naše rekla 'spoštovani gospod Petelin'.«

Petelinovemu Janezku se je kar grebenček vzdignil. Po razredu je završalo, vsak je ugibal, kako bi ga ogovarjali, ko bi bil Rus.

»Jaz sem Milena,« je razlagala učiteljica, »moj rajni oče je bil Pavel; torej bi bila po rusko Milena Pavlovna... Škrjančeva je moje rodbinsko ime... tako, kakor je Kostjevo rodbinsko ime Platov... Jeli, Konstantin Vladimirovič?«

»Tak točno, Milena Pavlovna!« je zvonko potrdil Kostja in se udaril po hlačnih šivih.

»Pri nas to ni navada,« je z nasmehkom rekla gospodična Milena. »Mi pravimo: gospodična učiteljica... Tako naj bo v šoli,« je brž dodala, ko je deček plašno razširil oči. »Zunaj šole pa ostanem zate Milena Pavlovna — dokler bom zadovoljna s teboj.«

Učiteljica je znala tako mikavno kramljati s svojimi Janezki in Micikami, da se sploh niso zavedali pouka. Vse je šlo samo po sebi in nihče ni vedel, kdaj mu je čas minil. Kar na lepem je bilo šole konec.

»Spodobno pojdite domov,« jim je zabičila gospodična pri odhodu. »Da se mi ne stepeš, Francek Rjavec! Če ne — —!« Strogo mu je zagrozila s prstom in pokazala na črno klop.

Novakov Peter je že pri vratih segel Kostji pod pazduho. Mamica mu je bila dovolila, da sme k Semjonu, če se bo lepo vedel in če bo o mraku doma. Ko sta pa dečka stopila na cesto, se je zgrnila okrog njihju truma tovarišev. Vsak je imel za Kostjo dobro besedo.

»Čuj, čmrlje imam,« mu je šepnil Dobravčev Tinček in ga zapeljivo dregnil pod rebra. »Bi jih rad videl?«

»Z menoj pojdi,« ga je povabil Mihec Logar. »Hruške obiramo. Takšne sladke, oh, kar topijo se v ustih.« V potrdilo je trikrat tlesnil z jezikom.

Vsak je imel kaj posebnega, ta golohe, oni mlinček na vodo, Rjavčev Francek celó žrebička in mlade pse.

»Pa ti jih ne pokažem,« je mogočno dejal. »Tudi jabolka imam, debela kakor buče, pa jih bom sam pojedel. Maram za take, kakor si ti!« Premeril je Kostjo od glave do nog, moško pljunil skozi zobe in odšel svojo pot.

Samo Novakov Peter ni imel ničesar razen mlade jablane. Grlico mu je bil pred tednom dni maček zadavil, beli zajček se je bil preobjedel in umrl, njegov grobek je bil Petrova edina znamenitost. Kakor revež med bogatini se je oklepjal Kostjevega komolca in strahoma čakal, kdaj ga zapusti.

Toda Kostja je bil prijatelju zvest. Ljubša od vsega mu je bila misel, da drži svojega Petjo za podpazduho in ga vodi k djadji Semjonu.

»Pridem, pridem!« je odgovarjal tovarišem. »S Petjo prideva k vsem, a zdaj morava k meni, stric Semjon naju pričakuje.«

»Kam pa?« se je zdajci oglasilo za hrptom. Dečki so se ozrli in zagledali gospodično Mileno, ki jih je naglo dohajala. Že je prišla Petra in Kostjo vsakega za eno roko. »Bo striček doma?« je vprašala.

»Bo,« je prikimal Kostja. »Čaka, da pripeljem Petra v vas... Še vi pojdite z nama, Milena Pavlovna.« Temne oči so se mu prisrčno zasvetile.

»Saj grem,« je dejala učiteljica. »Strička poprosim, da mi nekaj napravi.« Hotela si je omisliti močne čevlje za podgorsko blato, obenem pa zvedeti kaj o usodi, ki je bila privedla Rusa v našo hribovsko vas.

Deževalo ni več, nebo se je bilo zjasnilo in v žarkih popoldanskega solnca je bila Semjonova kočja kaj prikupljiva na oko. Vse je bilo pospravljeno, prostor pred kočjo pometen, umita okenca so svetlo mežikala naproti. Ko so se približali, je visoka postava naglo stopila na prag.

»Djadja Semjon!« je radostno zaklical Kostja. »Glej, koga sem pripeljal: to je Petja in to je naša učiteljica Milena Pavlovna!«

Semjon je stopil še korak naprej, vzravnal pogledal gospodični v oči in po vojaško udaril s petami.

»Čast mi je, da se predstavljam,« je rekel djadja: »Semjon Nalevajko, podčastnik drugega donskega kozaškega polka!«

Stari vojak se je bil očitno pripravil na obisk, kajti Kostja ga je hotel pokazati v vsej kozaški slavi. Stal je pred gostoma v svoji stari, slikoviti uniformni suknji z redeniki in svetinjami na prsih, z dolgim bodalom ob pasu in s svetlimi škornji na nogah. Glavo mu je pokrivala visoka kučma, sivi brki so mu viseli izpod ostrega nosu; res grozen bi se bil zdel Petru, da mu niso izpod košatega čela tako dobroduš-

no zrle modre oči. Podgorski šolarji, ki so bili ostali našim znancem za petami, so od prevzetosti kar obmrli.

Učiteljica se je nasmejala, pri-srčno segla Semjonu v roko in za-trdila, da jo zelo veseli. Sivi brki so se raztegnili, zobje so veselo blis-nili izpod njih, oči so se skrile za dva kupčka rjave, nagubane kože . . in vsem, ki so to videli, je bilo hi-poma jasno, da je djadja Semjon najboljši človek na svetu.

S tem širokim smehom na obrazu se je stari kozak obrnil k Petru, mu segel pod pazduhe, ga stresel, ga zavihtel v zrak in ga nato izpustil, da mu je po prsih zdrknil na tla.

»Petja!« je zaklical. »Takšen si?« Modre oči pod košatimi obrvmi so se tople zableščale. »Podrásja za Kostju . . . molodjéc! . . . Za Kostjo se je stepel, junaček! . . .« Še nekaj je hotel reči, pa ni rekel; a Peter je tisti mah začutil, da ima v djadji Semjonu velikega prijatelja.

Semjon Nalevajko, ki mu je gos-podična Milena takoj povedala svojo željo, si je položil desnico na prsi in se globoko priklonil.

»Milosti prosiva,« je dejal in stop-il v kraj. »Izvolite, Milena Pavlovna . . . in ti, golobček Petja . . . izka-žita nama čast in sédita za najino mizo . . . Bliže, bliže razbojniki ma-li!« se je obrnil k dečkom, ki so od daleč napenjali oči. »Spoznajmo drug drugega, da se bomo imeli radi!«

Čez nekoliko trenutkov je bilo v Semjonovi koči vse živo. Mali Pod-gorci so sedeli okrog črvive, skrbno umite javorjeve mize, se prerivali okrog peči in v gruči molili kuštra-ve glavice skozi odprta vrata. Tudi tu je bilo vse čedno in praznje. Pod razpelom, ki ga je bil pustil prejšnji stanovalec, je visela sveta podoba s črnikastim obrazom in pod podobo je brlela večna luč. Na stenah oba-kraj mize sta viseli dve fotografiji, nad klopjo s čevljarskim orodjem, ki je stala poleg vrat v čumnato, pa je bila obešena težka kozaška

sablja. Ta sablja je male goste po-sebno bodla v oči: jej, da bi jo sme-li potežkati!

A še nekaj čudnega so videli pri djadji Semjonu. Na mizi se je bleščala visoka posoda iz medenine, v kateri je pelo, kakor da bi vrela voda; pod trebuhom je imela pi-pico. Okrog posode so bili razpo-stavljeni krožnik s sladkorjem in trije kozarci. Na djadjev migljaj je Kostja prinesel od nekod še dva, tako da jih je bilo skupaj pet.

»Kaj je to?« se je ohrabil Peter, ko je Semjon prijel za pipico in podstavil kozarec.

»Samovar je, takoj boš videl,« ga je poučila gospodična Milena. »V samovarju pripravljajo Rusi čaj.«

Semjon je postavil kozarec pred gospodično. »Bog blagoslovi, Milena Pavlovna, to je vse, s čimer vam morem postreči. Brez gospodinje ži-votariva, kakor veva in znava.«

Tako govoreč je nalival kozarce. Peter je dobil enega, Kostja enega; nekaj kozarcev je romalo od ust do ust, ker je bilo gostov več kakor posode. Djadja sam je ostal brez čaja in Kostja mu je hotel vsiliti svojega. Nazadnje so se pogodili tako, da sta pila Peter in Kostja iz skupnega kozarca.

Učiteljica se je med tem dogovo-rila s Semjonom za čevlje.

»Krasne čevljičke vam naredimo, Milena Pavlovna,« je obljubil dja-dja Semjon in spravil papir, na ka-terega si je bil zaznamoval mero. »Takšne, kot jih je nosila uboga Vera Andrejevna, blaga pokojnica, kadar je bila doma na posestvu . . .«

Pri teh besedah je kozak tako ganjeno mrdnil z brki, da je gos-podična Milena jadrno pograbila pri-liko.

»Vera Andrejevna?« je vprašala z rahlim glasom. »To je bila Kost-jeva mamica?«

Stari vojak je prikimal. Nato je vstal, snel eno izmed fotografij in jo podal gospodični Mileni. Slika je kazala mlado gospo tako ljubkega

obraza, da se je učiteljica kar zagledala vanjo. Semjon je snel še drugo sliko. Ta je predstavljala postavnega moža v častniški uniformi, s prsi polnimi odlikovanj. Njegova podobnost s Kostjo je bila očitna.

»To je Kostjev bátjuška, polkovnik Vladimir Stepanovič Platov, Bog vsemogočni mu daj dobro,« je rekel Semjon. »Rodni oče nam je bil in junak nad junaki. Odkar je mrtev, ni več takega na zemlji.«

»Djadja Semjon,« je zaprosila gospodična Milena, »povejte mi več o njem. Pripovedujte o Kostjevi mamici. Vse povejte! Ne vprašujem vas iz radovednosti, ampak zaradi njega...« Ljubeče se je ozrla na Kostjo.

»Prosim, prosim, djadja,« se je oglasil tudi ta. »Povej, da bo Petja slišal. Kako ti je očka rešil življenje, to povej!«

Peter je drhtel od napetosti. Kaj je polkovnik, sicer ni vedel, a toliko se mu je zdelo, da je moral biti prijatelj oče imeniten, mogočen gospod. In kakšno lepo mamico je imel, sveta nebesa!

Semjon Nalevajko je pogladil varovanca po laseh, se odkašljajal in otožno ponovil:

»Ne, Vladimiru Stepanoviču ni več enakega!« Vzdihnil je, si potegnil z roko po sivih brkih in nadaljeval: »Poznal sem ga, lahko rečem, od mladih nog. Ko sem si prvič opasal sabljo, je tudi on prišel k nam za poročnika. V službi je bil strog, v boju kakor lev, mimo službe pa živa dobrotar. Mene je imel rad, zaupal mi je kakor sinu, in ko je moral drugam, je dosegel, da sem prišel za njim. Skupaj sva jezdila po Mandžuriji, ko smo imeli vojno z Japonci. Batko Vladimir Stepanovič je takrat postal stotnik. Nekateri udarec sem odbil namesto njega, premnogokrat je on mene rešil smrti, ko je hrabro obrnil bojno srečo nam v korist. Potem so tekla leta in Vladimir Stepanovič si je izbral nevesto, Vero Andrejevno, ki

jo vidite na tej sliki. Bila je visokega rodu in bogata, Milena Pavlovna, bogata... no kaj, to je zdaj minulo... In njeno bogastvo ni bilo nič v primeri z njeno lepoto, njena lepota nič proti plemenitosti njenega srca. Zdaj leži ubožica v daljni zemlji in njeno zlato srce ne utriplje več...«

Djadja Semjon je mignil z brki, si čudno pomel oči in nadaljeval:

»Imela sta dvoje otrok, dečka in deklico; Kostje takrat še ni bilo na svetu... Sreča se jima je smehljala, Vladimir Stepanovič je napredoval, jaz tudi, kakor pač komu gre. In tedaj, leta štirinajstega, nas je batjuška gospodar spet poklical, naj branimo sveto rusko zemljo in odrešimo slavjanske brate... Nemcev in Avstrijcev je bilo ko listja in trave, nas Rusov pa kakor kapljic v morju. Kakšna vojska, Milena Pavlovna, o, kakšna vojska! Vsak do zadnjega je bil junak, toda prvi izmed vseh smo bili kozaki... Kmalu po začetku je prišlo ob gališki meji do strašne bitke. Vsa sovražna konjenica se je vrgla na nas, da bi nas razbila: dragonci, ulani in ogrski huzarji, sami krepki ljudje, strah in groza je bilo gledati, ko so nam drevili naproti... A ni je take moči na svetu, da bi obstala, kadar udari kozaška sila. Sesekali smo jih, hej, otroci, sam Bog si ga vedi, kaj je dejal njihov cesar na Dunaju! Ležali so kakor snopje ob žetvi, skoraj nobeden nam ni ušel. A tudi mnogih naših ni bilo več, da bi se veselili zmage...«

Djadja Semjon je zastrmel skozi okno, oči so se mu bliskale in rosile, vse v en mah. Nato je tesneje stisnil varovanca k sebi, rekoč:

»Tam, Kostja, bi ležal tudi jaz, da ni bilo tvojega očeta... Ko so bili Ogrji že v neredu, se je krdelo naših pregloboko zarilo mednje. Mnogo jih je bilo, a kaj, smo si mislili, huzar ni železen, da ga sablja ne bi preklala! Pa jih je bilo preveč; zajeli so nas in udarili po nas, da je

bilo strahota. Že sem priporočal dušo Bogu, ranjen sem bil ne vem kolikokrat, kri mi je tekla v oči in me delala slepega — tedajci pa prigrmi kakor huda ura in trešči na Ogre... sablja, ki je že žvižgala proti moji glavi, odleti z roko vred... Bili smo rešeni, Gospod vsemogočni, kolikor nas je še bilo!... Batko Vladimir Stepanovič je bil od daleč videl, kaj se godi, in prišel po svoje molojce!«

Peter je med pripovedovanjem opazoval zdaj starega vojaka, zdaj Kostjo, ki je z očmi nepremično visel djadji na ustnicah. Srca sta dečkoma burno razbijali, Kostji od ponosa, ker je bil oče takšen junak, Petru pa od radosti, da je sin tega junaka njegov prijatelj.

A tedaj je med vrati zaškripala harmonika in v polmračno izbo se je dobrovoljno razlegel moški glas:

»Dobri večer, Ruski, kak poživáješ?... Jaz sem bil tudi tam, veš? Pri dragoncih sem bil, uhelj in pol glave sem pustil v bitki, kdo ve, nemara si me prav ti oplazil! Kje imaš moj uhelj, kaj?«

Godec Tine, invalid, bivši vojni ujetnik na Ruskem in Semjonov prvi znanec v Podgori, je stopil v sobo. Djadja ga je prijateljsko potegnil za mizo.

»Kaj vem, duša, kje počiva tvoj uhelj,« se je zasmel. »Pa bi si ga bil v papir zavil! Jaz nisem utegnul paziti nanj, ker so me odnesli.«

»Povej, djadja, kaj ti je rekel očka, ko si se vrnil,« je zaprosil Kostja. »In kako je bilo potem! Vse povej, da bo Peter slišal.«

»Ko sem se vrnil k polku, so stali naši kozaki na Poljskem. Pridem — kaj vidim? Vladimir Stepanovič je bil naš polkovni komandant. 'Semjon,' mi reče, 'kako je s teboj?' — 'Dobro,' pravim, 'ker sem po hrabrosti vašega visokoblagorodja živ in zdrav. Kakor rodni batko ste mi podarili življenje, Vladimir Stepanovič. Moja razsekana glava je vaša; Bog daj, da bi jo mogel položiti

za vas.' — 'Prav, prav,' se nasmeje batjuška Vladimir Stepanovič, 'ko pride čas, se spomnim tvojih besed...' Pa dolgo ni tako naneslo. Minilo je leto štirinajsto, petnajsto, šestnajsto. Vojna se je vlekla brez konca, ljudstvo je bilo izmučeno, vojska slabo oskrbovana, nered in gorje na vseh koncih in krajih. Najprej je vrel skrivač, potem pa kar vsem na očeh. Videli smo, da se bliža nekaj strašnega. Marca meseca leta 1917. je gospodar Nikolaj Aleksandrovič odstopil in dobili smo republiko. Pa ni več dosti pomagalo. Rusija je bila v razsulu. Avgusta meseca je prejel batko polkovnik glas, da se mu je narodil drugi sin, Konstantin Vladimirovič. Pestoval ga ni nikoli... Iz poslednje bitke, ko smo najzadnjič videli sovražnika, so ga odnesli s trikrat prestreljenimi prsi. Na smrtno uro me je poklical k sebi. 'Semjon Nalevajko,' je dejal, 'zdaj te spominjam obljube. Črni dnevi prihajajo, kamen ne bo ostal na kamenu... Glej, Semjon, doma imam Vero Andrejevno s tremi otročiči... in umiram... Kakor hitro boš smel, pohiti k njim. Reci jim, da jih blagoslavljam... in varuj jih... bodi jim ob strani do konca!...' Takšna je bila oporoka Vladimira Stepanoviča in tako se je zgodilo, da sem danes tu in da je Kostja z menoj.«

Djadja Semjon je obmolknil, spomini so ga premagali. Kostja mu je skrival glavo na prsih in globoko dihal, Peter je sočutno stiskal prijatelja za roko. Gospodična Milena je že slutila žalostni konec zgodbe. Ko je kozak nekaj časa molčal, je s težkim srcem vprašala:

»In potem?... Kako ste jih našli, djadja Semjon?«

»Kako sem jih našel!« je vzkliknil Semjon Nalevajko. »Tiste dni, Milena Pavlovna, je bila iz enega konca Rusije v drugega dolga pot. Oktobra meseca so prevzeli oblast boljševiki, sredi decembra sem prišel v Tambov, kjer je živela Vera An-

drejevna z otroki na velikem posestvu svojih roditeljev. Zagledal sem razdejano pogorišče. Truma upornih vojakov je bila oropala dvo-rec; Kostjevega deda so ubili, babica je še tisto noč od groze izdihnila dušo, samo Vera Andrejevna je s pomočjo dobrih ljudi rešila otroke in sebe. Dolgo sem zaman poizvedoval, kam je izginila. Nazadnje sem jo našel v Kalugi — moj Bog, v kakšnem stanju! Vero Andrejevno sem komaj spoznal; bleda kakor smrt, z zbeganimi očmi in lasmi osivelimi od trpljenja, je stiskala Kostjo k sebi, onih dveh pa ni bilo nikjer. Kostjeva sestra je bila na begu zbolela za pljučnico in umrla, bratca so bili v gneči poteptali, ko je nastal poulični boj... Tedaj sem spoznal, kaj je moja dolžnost. Zmešnjava je bila strašna, boj med privrženci starega in novega reda je divjal po vsej Rusiji, brat je v potokih prelival bratovo kri. Sklenil sem, da spravim Vero Andrejevno in njenega sinka na varno. Kaj vse smo preživeli ta čas! Trideset milj od Kaluge sem bil ranjen in ujet, ko sem jih branil pred napadalci; da sem prišel spet do njih, sem moral pol leta sukati sabljo pod carskimi generali. Malo živ, z rusko svinčenko v prsih, sem jih naposled pripeljal v Carigrad in odtod v Jugoslavijo. V Beogradu je uboga Vera Andrejevna povsem omagala in preminula. Dan pred smrtjo mi je dala malega Kostjo v roke. 'Semjon,' mi je rekla, 'tebi ga zaupam, nikomur drugemu ne. Obvaruj ga vsega zla, skrbi zanj kakor za svoje rodno dete in vzgoji ga v ljubezni in odpuščanju, da bo kdaj dober človek in dober sin ruske zemlje. Ná, tu ti dam...'« Djadja Semjon je hotel menda še nekaj povedati, pa se je premislil.

Učiteljica že nekaj časa ni mogla več krotiti solz. Kostja, čeprav je znal to zgodbo na pamet, je ves skrčen slonel ob djadji in tiho hlípal v roke. Peter tega ni mogel

gledati. Zgrabil je prijatelja za ramena, ga siloma obrnil k sebi ter mu pogledal v oči.

»Kostja,« je zaklical z drhtečim glasom, »Kostja, nikar ne jokaj! Glej, vsi te imamo radi... Nikoli več se ti ne bo nihče smejal, in če bi kdo poizkusil... tistemu... tistega bom...« Izzivalno se je ozrl po tovariših. »Zdaj si pri nas. Vsi bomo tvoji bratci in vse naše mamice bodo tvoje mamice... Kaj ne, fantje?«

»Kakopak,« je rekel Petelinov Janček, prav tisti, ki je še prejšnji dan pomagal Rjavčevemu Francku.

»Menda! Menda!« so se zaporedoma oglašali dečki. »Nu, Kostja! Nu!«

A Kostja se ne bi bil utolažil, ko bi ne bila tisti mah zadonela harmonika. Tako prešerno, tako divje in razposajeno je zavriskala, da je mlade Podgorce in gospodično Mileno z njimi vred izpreletelo kakor ogenj in mraz. Učiteljica je takoj spoznala ruski plesni napev. Tine je hotel pokazati, kod je hodil in kaj zna.

»Jemnasta,« je pomislila gospodična, še preden si je utegnila obrisati oči, »ta je pa huda. Kar plesal bi človek, kar v zrak bi poskakoval!«

»Hej, sinko!« je vzkliknil djadja Semjon in planil izza mize. »Zaplešiva! Po kozaško, to nama razveseli srce!« Že ga je premetavalo z noge na nogo. »Hej! Hej! Igraj, Tine, kozaški ples, dokler je kaj duše v tebi!«

Harmonika je vabila, Kostja ji ni mogel kljubovati. Učiteljica je z nasmeškom zrla nanj, ko je upiral ročice v bok in odskakoval po petah, prav kakor djadja Semjon. Toda izba je bila majhna, ljudi veliko, za ples ni bilo prostora. Plešoč je djadja Semjon preskočil prag, Tine s harmoniko je odplesal za njim, Kostja za Tinetom. Na gladkem prostoru pred kočjo so gostje v krogu obstopili plesalca.

Hej, hej! Takšnega plesa v Podgori še niso pomnili. Harmonika je pela, neviden ogenj je švigal iz nje, Semjon in Kostja sta poskakovala kakor obsedena, si podpirala boke, se prijemala za tilnik, se udarjala po kolenih in vriskala, hej, hej! da je odmevalo po vsej vasi. Godba je lezla Petru v pete, kar same so se premikale, še malo, pa se je spustil v ples, hop, hop! in podgorski dečki takisto, drug za drugim, kakor je kdo vedel in znal. Še gospodično Mileno je privzdigovalo, komaj, komaj je stala pri miru in skoraj žal ji je bilo, da je bila učiteljica in se je morala modro držati.

Hej, hop, to je bila reč za male Podgorce! A vsakemu staremu kozaku nazadnje zmanjka sape, in ko je djadja obstal in harmonika utihnila, je tudi Kostja prenehal. Obrazek mu je žarel, oči so mu sijale, kakor da ni bilo nikoli gorja na svetu.

»Joj, dečki, pozno je že, mamice bodo hude!« se je ustrašila gospodična Milena in pogledala na uro. »Djadja Semjon, lahko noč. Iz srca smo vam hvaležni za vse: za pogo-

ščenje, za povest in za veselo zabavo. Zanesite se name in na dobre ljudi v Podgori — če bi kdaj potrebovali opore pri svoji nalogi!«

Tudi stari kozak se je lepo zahvalil in priporočil. Vsakemu posebej je dal roko, in dečkom je bilo čudno toplo pri duši, ko so segali djadji Semjonu v silno desnico, ki je bila posekala toliko glav.

Dobre volje so se razšili po domovih. Najbolj vesel je bil Peter, kajti zdaj je vedel, da so srca tovarišev na stežaj odprta njegovemu Kostji.

Da je tako, se je videlo drugi dan v šoli. Komaj so bili sedli, je pod klopmi nekaj zacvililo. Kaj je bilo? Majhen psiček!

»Kdo ga je prinesel, grdobe?« se je ujezila gospodična Milena.

Kdo neki, kaj pravite? Rjavčev Francek! Namenil ga je bil Kostji v dar, pa se mu ga zdaj ni upal ponuditi, češ, kdo ve, ali ga bo maral od njega... Rjavčev Francè!

»Nu, nu!« je pomislila učiteljica, ko je nesla psička v drvarnico. »To je pa res od sile: kakor da bi se levi razbojnik poboljšal!« (Se nadaljuje.)

SNAHA LASTOVKA

Ilustriral P. Georgijev

Mož in žena sta imela dvoje otrok: dečka in deklico. Deček je bil zelo dober in bi ne rekel žal besede, čeprav bi mu izpred ust vzeli grižljaj. Če pa

si se deklice le s prstom dotaknil — joj, prejoj, ni ti dala več miru.

Rasla sta in zrasla. Prišel je čas, da se poročita. Mladeniču so bilo odprta vsa vrata — deklice pa nihče ni prišel snubit.

Mladenič si je izbral nevesto, lepo, kot je bil on sam. Ljudje so dejali: »Vzela sta se sonce in mesec!«

Pripravili so razkošno gostijo. Veselili so se domači in tuji. Le sestra - svakinja ni dvignila oči, da bi pogledala nevesto. Togotila se je na vse, najbolj pa na nevesto, ki je prišla v očetovo hišo.

Že od prvega dne jo je žalila. Obrekovala jo je pred ljudmi in pred bratom.

Nenehoma se je trudila, da bi zasejala med njiju prepir in sovraštvo. Ko pa se ji to ni posrečilo, ji je padla v srce kapljica strupa.

Nekega jutra sta nevesta in svakinja prali. Zakurili sta velik ogenj, obesili na verigo poln kotel vode in sedli, da bi se spočili.

Nevesta je postala po poroki še lepša in svakinja jo je gledala z zavistjo. Sovraštvo ji je kakor strup razjedalo srce.

»Hej!« je rekla nevesti. »Glej, kako si se našemila! Le poglej se v kotlu! Le počakaj, zvečer te zatožim bratu!«

Nevesta je vstala in se sklonila nad kotel, da bi se pogledala v vodi.

Prav tega pa je čakala svakinja. Planila je pokonci in potisnila nevesto v ogenj. Tedaj pa se je zgodil čudež. Nevesta in svakinja sta izginili. Iznad ognjišča pa sta se dvignili dve ptici. Ena je bila majhna, druga pa velika.

Manjša ptica je bila lepa, s svetlo in veselo glavico. Imela je dolge, črne perutičke, tenak, razklan rep, bel ovratnik in črno ogrlico.

Velika pa je bila debela. Imela je razmršeno rumeno perje, veliko glavo z rožičkoma, izbuljene oči in okrogel, rumen in zakrivljen kljun.

Mala ptička se je izgubila pod oblaki, velika pa se je skrila v votlino pod streho.

Kdor ju je videl, je vedel, da se je Bog usmilil neveste, jo izpremenil v lastovko, svakinjo pa — v sovo.

ČEBELA JE POMAGALA ZAJČKU

Nekoč je šel zajček zgodaj v jutru nad zelje in se ga najedel do sitega. Potem se je napotil domov. Ko je došel do doma, se je začudil. Vrata v hišico so bila zaprta.

Zajček je zaklical: »Kdo mi je zaprl hišo? Kdo je tam? Odpri! Hočem v svojo hišo! Buh, buh, buh!«

Nekdo je iz hiše odgovoril: »Odslej bom v tej hiši jaz stanovala. Jaz sem, koza rogata! Kdor pride k meni, ga raztrgam. In tudi tebe!«

Zajček se je koze bal. Zbežal je in poiskal prašička. Ta ga je vprašal: »Kam hitiš, zajček?«

Zajček je odgovoril: »Šel sem na polje nad zelje. Ko sem se vrnil domov, so bila vrata zaprta. V moji hiši se je naselila rogata koza. Bojim se je, bojim se je. Prašiček, pojdi in jo preženi iz hiše ti!«

Prašiček pa je rekel: »Dragi zajček, jaz se koze bojim.«

Zajček je tekel dalje in srečal psa. Ta je vprašal: »Kam, zajček?«

Zajček je odgovoril: »V moji hiši se je naselila rogata koza. Pes, pojdi in jo preženi iz hiše ti!«

Pes je dejal: »Dragi zajček, jaz se koze bojim.«

Zajček je tekel in tekel. Zagledala ga je čebela. Zaklicala mu je: »Kam se ti tako mudi, zajček?«

Zajček je rekel: »V moji hiši se je naselila koza. Bojim se je!«

Čebela je odgovorila: »Dragi zajček, jaz ti kozo preženem iz hiše!«

Zajček je dejal: »Dobra čebelica, ti si premajhna, da bi mogla pregnati rogato kozo iz moje hiše!«

Čebela pa ni odnehala: »Preženem jo. Jaz se koze nič ne bojim.«

In je odletela k zajčkovi hiši: »Kdo je tam? Odpri mi! Bz, bz, bz!«

Koza je zameketala: »V tej hiši stanujem zdaj jaz, koza rogata. Tebe, čebela, se prav nič ne bojim.«

Čebela je zletela v hišo skozi okno. Pičila je z želom kozo na uho.

Koza je zakričala: »Me, me, me!«

Odprla je vrata in zbežala.

Zajček je veselo zaklical: »Hvala ti, čebelica! Majhna si, pa si veliko, rogato kozo premagala. Ne prašiček in ne pes tega nista mogla. Zopet sem doma v svoji ljubi hišici!«

T R I R E Š E T A

Pride k sosedu nekdo in mu zašepeta na uho: »Poslušaj, sosed, kaj ti povem! A me ne smeš izdati! Tvoj prijatelj Peter je o tebi dejal...«

»Stoj!« ga prekine sosed. Najprej mi povej, če je šla tvoja novica skozi tri rešeta?«

»Skozi kakšna tri rešeta?«

»Najprej skozi rešeto resnice! Ali je šla tvoja novica skozenj? Ali veš prav za gotovo, da je vse to res, kar mi nameravaš povedati?«

»Hm«, se zvija oni. »Jaz nisem bil poleg, ko je Peter čez te govoril. Meni je Pavel povedal.«

»Potem,« nadaljuje sosed, »potem mi povej, če je šla tvoja novica skozi rešeto prijetnosti. Ali bi bila novica zame prijetna ali neprijetna?«

»Prijetna že ne!«

»No«, meni sosed, »morda pa je šla skozi rešeto koristi? Kaj deš, ali bi bila novica zame koristna ali škodljiva?«

»Koristi od nje že ne bi imel nobene!«

»Če je pa tako, da ni novica ne resnična, ne prijetna, ne koristna, potem jo pozabi še ti!« reče sosed in gre za svojim poslom.

V VROČIH DEŽELAH

(K O N E C)

»O, neumne, male opi-
ce!« si misli figovec. »Ve
mislite, da sem le zaradi
vas na svetu. Pa je naro-
be res. Ve živite zaradi
mene! Pa tega še ne ve-
ste ne! Sladko meso, ki
obdaja moje seme, vas
vabi, da ga pojedete. Seme
gre skozi vaše telo in pa-
de na tla, ker ga ne mo-
rete prebaviti. Kamor pa-
de, zraste nov figovec...
haha... in ve ga pose-
jete.«

Štorklja je pogledala
navzdol in se začudila:

»Oj, figovec, kaj pa se
plazi tam po tleh okrog
vašega debela? Sedaj je
odšlo v vašo votlino. Na,
zdaj se je prikazalo na
drugi strani!«

»Draga štorklja, to je
pa tista kača, ki jo name-
ravate pojesti.«

Štorklja je onemela. Strmela je z
grozo na kačo, ki se je leno plazila po
tleh. Kača se je ustavila, se zvila v
klobčič, dvignila glavo in se ozirala
po plenu. Štorklja je precenila njeno
dolžino na ducat metrov. Temu pri-
merno je bila tudi debela.

»No, ljuba štorklja,« de figovec,
»pohitite, če ne, vam še zbeži. Lačna
je in tedaj je zelo urna.«

»Ali je to... kača?« zajecija štor-
klja in se umakne na zadnjo vejo.

»Seveda!« trdi figovec. »Tu ni-
mamo boljših. Ali se vam zdi pre-
majhna? Le pojedite jo. Medtem pride
še katera v bližino. Za prvo silo bo
že!«

Vsa prestrašena je štorklja strmela
na kačo. Bala se je, da ne bi dvignila
glave do nje, tako ogromna se ji je
zdela. A kača se je nenadoma skrčila
in nepremično ostala ob debelu strmeč
s steklenimi očmi predse.

»Ne, k vam ne bo skočila«, se nor-
čuje figovec. »Vendar ne morete za-
htevati, da bi vam sama prinesla hra-
no pred kljun! Sicer pa misli zdaj
sama na hrano. Aha, že vidim, kaj
bo. Mala antilopa se bliža. Moj Bog,
uboga živalca! V petih minutah jo bo
kača požrla. Da, da, živali so strašno
krvoločne!«

»Strašno!« se zgrozi štorklja.

»Kaj se zgražate!« očita figovec.
»Saj niste vi nič boljša od drugih.
Saj hočete tudi vi kačo pojesti!«

»Ne, za nobeno ceno se je ne lo-
tim!« se strese štorklja.

»Saj se mi je zdelo, da bo tako!«
hihita figovec. »Je morda marsikaj
res, kar ste mi pripovedovali, ali da
bi takale pritlikava gospa mogla po-
jesti kačo, veste, ta je pa prehuda!«

»Jaz že jem kače«, se brani štorklja.
»Ali to so male kače, dostojne kače,
evropske! Ali razumete?«

»Pazite!« zašepeta figovec. »Antilo-
pa se bliža. Kača se že premika. V
hipu bo vse pri kraju.«

Res je priskakljala antilopa v bli-
žino. Brezskrbno se je ozirala okrog
in ni slutila nevarnosti. Prav nalahko
je veselo meketala in dvignila nožice,
da bi skočila. A tedaj jo je že kača
napadla. Bliskovito se je pognala nad
njo in v hipu se je ovila okrog nje.
In jo je tako stisnila, da so zahreščale
drobne koščice. Komaj da je kriknila
in že je bila mrtva.

»Končano je«, reče figovec. »No,
vsaj trpela ni predolgo uboga živalca.
Zdaj pa glejte, kako bo kača jedla.«

In štorklja je videla, kako je kača
obrnila antilopo in jo začela kar celo
s kožo in kostmi vred požirati. Začela
je pri glavi. Nekaj časa se je davila
z njo, končno se ji je le posrečilo, da
jo je požrla. Kakor velikanski vozec
je ležala zdaj antilopa v kačjem telesu.
Štorklja je menila, da bo kače telo
zdaj pa zdaj počilo.

»Ne, ne bo počilo,« pojasni figovec,
»četudi je kos velik. Saj bi se zadovo-

ljila tudi s kako štokljo ali raco. A kača je bila hudo lačna in je naskočila prvo žrtev, ki ji je prišla naproti. Zdaj se bo ulegla in prebavljala. Tedaj je tako oslABLJENA in trudna, da bi niti muhi ne storila nič žalega. Sedaj lahko brez skrbi zletite k njej in jo začnete jesti... ako niste medtem že izgubili teka.«

»Hvala lepa!« odkima prestrašena štoklja. »Tako šibka najbrž le ni!«

»Le počakajte nekoliko, pa boste morda nekaj zanimivega doživeli. V vročih deželah se godijo čudne reči. Kakšenkrat premaga najmanjši največjega.«

Dan se je nagnil in tudi noč je prešla. Drugega jutra je kača še vedno ležala na tleh ob figovcu. Kakor da bi spala. Mižala je in njeno telo je leno počivalo. Tudi debeli vozal je še vedno tičal v njenem telesu, le nekoliko naprej se je bil premaknil.

»Kakšna procesija pa se tamle premika?« vpraša štoklja in globoko skloni glavo. »Izgleda kakor procesija mravelj, le da so te mnogo večje, kakor je vse to večje!«

»To so termiti«, pojasnjuje figovec. »Le potrpite nekoliko, pa boste nekaj doživeli.«

In termiti so se približali. Na stotine, na tisoče jih je bilo. Najprej so obšli kačo, potem so se ji približali. Nenadoma so jo naskočili z vseh strani. Začeli so jo jesti. Štoklja se je čudila, da se kača niti ne zgame. Le tu pa tam se je malo stresla od bolečin in enkrat je leno odprla oči, pa je koj spet zamižala.

»Kača se ne more ganiti, ko prebavlja«, pojasnjuje figovec. »Tak je zakon narave! Predolgo se je postila in nato je preveč pojedla. In nazadnje se ji je zgodila nesreča, da se je vlegla v bližino termišča. Zdaj se bliža tudi njen konec. Ne more se braniti. Saj sem vam povedal... Lahko bi jo brez nevarnosti pojedli.«

Štoklja pa ni odgovorila. Z grozo je opazovala, kako žro termiti kačo pri živem telesu. Prihodnjega dne je

bilo pojedine konec. Na tleh je ostalo le kačje in antilopino okostje. Termiti so bili izginili.

Tedaj opomni figovec štokljo: »Kaj pa vi, gospa? Ali se mislite še postiti? Od jeze ne morete živeti!«

Štoklja je res začutila neutolažljivo lakoto. Pogledala je okrog sebe, da bi našla kaj za svoj kljun. Kamor koli je segalo oko, je vse brstelo in rastlo. Še nikoli ni štoklja videla tako bujne rasti. Na tisoče cvetic je čez noč zacvetelo, trava je zelenela in se zibala kakor žitno polje, ptički so peli in žvrgoleli, živali so mukale, meketale in rjovele. Po mlakah so se sprehajali debeli pelikani in vitki flamingi. Štoklja se je ojunčila in zletela z drevesa do prve mlake. Tam je našla dovolj mastnih črvov in debelih ličink. Potolažena in boljše volje se je vrnila na figovec. Pozabila je svoje skrbi in začela z novim zanimanjem opazovati naravo okrog sebe.

Posebna lepota se je odkrila njenim očem ponoči, ko je luna sijala na Nil.

»Glejte, joj, glejte!« je opozorila figovca. »Kakšna krasota! Kaj je neki to?«

»To je lotusovo cvetje«, pojasnjuje figovec. »Ali ni lepo? Nocoj je lotus vzcvetel.«

»Prekrasno!« vzklikne štoklja. Na površini Nila se je zibalo tisoč in tisoč lotusovih cvetov. Podobni so bili našim jezerskim plučnikom. Le da so bili mnogo, mnogo lepši. Z njih je odsevala najlepša modra barva, ki si jo moremo predstavljati. Kamor koli je segalo oko, sama preproga lotusovih cvetov. Vmes so bili tudi beli in živordeči. A največ je bilo modrih. Tako čarobno se je pisana preproga svetila v luninih žarkih, da si je štoklja prvič v življenju želela zapeti pesem. Ker pa tega ni znala, je samo zadovoljno zaklopotala s kljunom, da je kar tako odmevalo v mesečni noči.

»Lotusova rastlina spi na dnu reke«, pripoveduje figovec. »V dobi

suše tiče njene korenike v blatu. Ko pa pride deževje, požene stebelce, med stebelci pa popje. In neke noči se popje odpre in najlepši cvet se razbóhoti na vodah Nila. Zjutraj se cveti zapro in skrijejo pod vodno gladino. V prihodnji noči spet vzceto, dokler... no, pa saj boste že sami tudi to doživeli.«

Sredi med pisanim lotusom se je nenadoma prikazala ogromna glava povodnega konja. In še ena in še mnogo drugih. Kmalu je stala sredi cvetja cela čreda povodnih konj. Z nogami so bredli po blatu in se premikali po reki navzgor.

»Saj bodo pomandrali vse cvetje!« se jezi štokrlja.

»Ne, pojedli ga bodo!« odgovori figovec. »Zanje je lotusov cvet najboljša slaščica. To je njihova najljubša paša.«

»To je nezaslišano in zločinsko!« se jezi štokrlja.

»Kaj pri vas ne pojedó živali cvetja, ko se pasejo?« se čudi figovec.

»Že, že,« odgovori štokrlja, »ali pri nas ni tako lepega cvetja.«

A povodni konji se niso menili za očitke jezne štokrlje, ampak so do jutra pospravili vse cvetje.

Dnevi so minevali, na drevju se je prikazal sad. Prišle so opice, ga vrešče obirale in se kregale, da je šlo skozi ušesa. Štokrlja se je hranila, kakor je pač naneslo. Pa se je naveličala ličink in črvov in polžev. Zazehala si je izdatnejše hrane. Potožila je figovcu:

»Figovec, pri nas doma žive v vodah čudovito dobre živali: močeradi. Ali jih tu ni?«

»Teh pa ne poznam!« odgovori figovec. »Ali mi jih ne morete opisati? Kakšni pa so?«

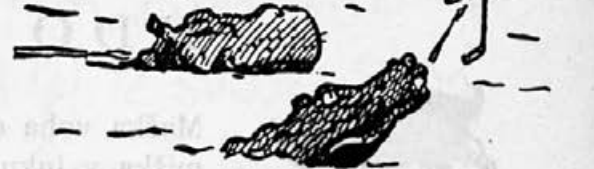
»Seveda jih znam opisati! To so živali na štirih nogah in z dolgim ploščatim repom. Se potapljajo in plavajo kot ribe. Pri nas se dobe le spomladi. Ali pri vas je vse tako zmešano, da se morda dobe tudi v tem letnem času.«

»Hm«, se zamisli figovec. »Štiri noge in dolg ploščat rep! Kaj bi naj to bilo? Pa plavati zna? Eh, da, seveda, to je krokodil! Ali kak okus ima, tega vam ne vem povedati. Še nisem videl, da bi krokodila kdo pojedel —«

»Ali so tod?« zaklopota štokrlja. »Le hitro mi povejte, kje bi kakšnega dobila!«

»Krokodilov nič koliko tod okoli!« pove figovec. »Ali pazite, da ne bodo preveliki za vaš kljun! Kajti med njimi je nekaj velikanov, ki so znani da-leč naokrog kot strašni razbojniki.«

»Le bodite brez skrbi,« se smeje štokrlja. »Moče-

rad ostane močerad. Jaz sem jih doma že nešteto pojedla. In čim večji je, tem boljši je!«

»Ali ste že pozabili, kako je bilo s kačo?« opozarja figovec.

»Prosim vas, ne spominjajte me tega! Takrat se še nisem spoznala tod okoli. Sedaj že vem! Povejte hitro, kje najdem vaše krokodile, ali kako že pravite svojim močeradam.«

»Naj se zgodi po vaši volji!« vzdihne figovec. »Poglejte, sredi reke štrli iz vode nekaj otoček. Poleg otočka moli nekaj iz vode. To je krokodilov nos. Zdi se mi, da plava tam eden izmed velikih.«

»Od tu ne vidim nosu«, reče štokrlja. »A otoček vidim. Zletela bom nanj in močerad mi ne more zbežati.«

In je štokrlja odletela.

»Ali ste ob pamet?« vpije figovec za njo. »Otoček je čelo povodnega konja. Pazite, za božjo voljo!«

A štokrlja ni več slišala. Že je sedela na otočku in pripravila kljun, da

čavsne po močeradu. A tedaj se je otoček zazibal in v istem hipu se je iz vode prikazalo strašno krokodilovo žrelo ter hotelo zgrabiti štokljo. Z groznim krikom je štoklja odskočila. Srečno se je rešila, le en krepeljček leve noge je ostal v krokodilovem žrelu. Krvaveča in vsa prestrašena je priletela na vrh figovca in klopotala s kljunom nerazumljive besede.

»Saj sem vas opozarjal!« očita figovec. »Krokodil je prevelik za vas, kakor je bila tudi kača prevelika. Ostanite rajši pri glistah in žabah.«

»Ničesar ni zame v tej začarani deželi!« se jezi štoklja. »Listi padajo z drevesa in se drobe kakor steklo.

Lubje šumi, da je groza poslušati. Trave in grmovja rasto vidno pred našimi očmi. Cvetice cveto le ponoči. Sredi vode so otoki, ki oživijo, če sedemo nanje. Močeradi so velikani, ki nam pregrizejo krepeljčke. Dežuje tako, da bi lahko utonili. Potem pa posije sonce s tako silo, da bi skoro znoreli vsi skupaj. Kače jedo jelene, mravlje pa kače! Ne, hvala lepa! Raje odletim takoj domov, četudi s pokvarjeno perutnico!«

In se je dvignila v zrak in odletela proti severu, rojstnemu kraju naproti.

»Vsaj zahvalite se za gostoljubje!« vpije figovec za njo.

(Po Ewaldu)

K D O Z N A ?

Mačka voha okrog hiše,
miška v luknjo jo po — —.
Petelinček pitko čaka,
koklja v skednju koko — —.

Kužek zdirja preko praga,
goska na ves glas za — —.
Krotka golobica gruli,
nikdar siti pujsek — —.

Račka v luži hrano išče,
vrabcev polno je dvo — —.
V hlevu rezgeta konjiček,
buta v vrata mlad koz — —.

Dekla Meta v hlev pokuka,
lačna kravica za — —.
Gospodinja žgance kuha,
v sobi spita dva le — —.

KOKO- JUNAK 2.

SE USTAVI
OB ROBU . NA
VISOKEM STOJI .
TU JE DOMA. , ,
 IN , SPLEZAJO PO
 NA . IZ SVOJE PO-
GLEDA SKOZI . SPODAJ
OB HODIJO   .
NA SOSEDNEM STOJI
GENERALA. TA IMA HČER-
KO LILI. MALO STRAŽI-
TA , DA BI JE NE PO-
ŽRL. GLEDA, KAKO SE
 BREZSKRBNNO

Kristina Brenkova:

DEKLICA - VOJAK

Po narodni pesmi. — Ilustrirala Marija Vogelnikova

Pred mnogimi leti je živel kmet. Zvesto je odmerjal graščaku desetino in grajski valpet ni pretepal njegovih volov, kadar so orali gospodarjeve njive. Bog je dal kmetu

belem pismu povelje vsem svojim vojskovodjem, naj mu naberejo novih čet. Vsaka hiša v njegovem cesarstvu mora dati po enega vojaka.

in njegovi ženi devet hčera, sina pa nobenega. Lepe so bile kmetove hčere in postavne, poleti so žele žito, travo kosile, pozimi pa predle in tkale belo platno iz domačega lanu. Najlepša med njimi pa je bila najmlajša, deveta hči Alenčica. Največ snopov je našela ob žetvi, najtanjšo nit je spredla, stkala najlepše platno in nageljni na njenem oknu so bili najbolj rdeči in košati.

Tiste jeseni, ko je bila Alenčica stara devetnajst let, je zadela nesreča vso deželo. Neurje je uničilo setev in žetev, kmetje so ostali brez pridelkov za zimo. Najhujše pa je bilo to, da se je cesar zapletel v vojno z divjimi Turki, ki so vdirali v njegovo cesarstvo. Zbal se jih je in se mu je zdelo, da ima premalo vojakov - junakov. Pa je napisal v

Lahko je ubogal cesarjev ukaz tisti gospodar, ki je imel mlade, zdrave sinove. Alenčin oče pa je imel devet hčera, a sina - vojaka nobenega. Cesarju bi moral plačati veliko odkupnino v samih svetlih zlatih in tolarjih. Ko mu je sel prinesel cesarjev poziv, je zajokalo osem hčera in oče je zaklel. Žitne skrinje v zgornji kašči so bile prazne in za odkupnino premalo beličev v njegovi mošnji. Pa je stopila pred očeta najmlajša, deveta hči Alenčica in mu rekla:

Oče, le pojte v mesto vi,
kupite konja brzega
pa puško ino sabljico,
na koncu ima pangelc zlat,
kot ga ima višji soldat.

Oče je žalostno pogledal svojo najljubšo hčer. Ni vedel, da je med vsemi devetimi tudi najpogumnejša. Otrl si je solzo s platnenim rokavom, odšel je v mesto in pripeljal svoji hčeri belega, čvrstega konja, vojaško obleko, puško in sabljo, z zlatim trakom okrašeno. Alenčica se je preoblekla, skrila dolge, rjave kite pod sivo kapo in se poslovila od osmih sestra. Oče jo je objel, mati na čelo pokrižala in glasno zajokala.

Cesarjev vojskovodja je bil zadovoljen in njegova četa je oddirjala proti turškim mejam.

Junaško se je borila Alenčica s Turki. Cesarjeva vojska jih je premagala in zbežali so nazaj v svojo deželo. Sam cesar je pohvalil Alenčico, ko je bila vojna končana in se je vrnil mir. Alenčica - vojak je zajahala svojega belega konja in snela vojaško kapo, da sta ji padli po hrbtu dve rjavi kiti. Podnevi in ponoči je jahala skozi mesta in vasi

Alenčica - vojak, s srebrno sabljo prepasana, je zajahala belega konja. V diru je jezdila skozi mesta in vasi na ravno polje ob široki reki. Sprejel jo je sam cesarjev vojskovodja. Pa se mu je zdelo prešibko vojakovo telo in prebele, predrobne njegove roke. Pokazal je na široko reko, deročo Donavo in ukazal svojim vojakom, naj jo preplavajo. Si je mislil, če je novi vojak dovolj krepak, jo bo preplaval, če ne, bo njegov oče rumene zlate štel, ali pa bo krepkejšega sina za vojaka poslal. Mladi vojak - Alenčica je dvakrat preplaval široko reko Donavo.

proti svojemu domu. Presrečni so jo sprejeli oče, mati in osem sestra. Mislili so že, da jim je v turški vojni padla najmlajša, najlepša in najpogumnejša hči. In ker je bila te jeseni letina dobra, so od veselja priredili veliko gostijo, na katero so povabili vse bližnje in daljnje sosede. Vse to Alenčici - vojaku na čast.

Očanec, ki mi je pravil to zgodbo, je pristavil, da je imela Alenčica prav gotovo pri sebi čudoviti korenlečen, ki danes ne raste več. Ta jo je varoval, da so jo zgrešile krive turške sablje.

DRUGA MIHČEVA DOMAČA NALOGA Z NAPAKAMI

Moja sestra.

Moja sestra je ~~scartana~~. Vsako jutro se špetira, ker ji noben ~~grati~~ ni všeč. Noben ~~firoti~~ ji ni radosti ~~štemar~~. Sama me zna nič. Mama jo mora vsak dan ~~mašimati~~ na šolo. Je ~~mašence~~ si me zna sama ~~zavezati~~. Če mislo ~~stumpi~~ zahtikariti, se joka. Sama si pa me zna ~~zahtefati~~ lukenj. Saj še ~~svirna~~ me zna ~~vdeti~~ in šivanke. Pa pravi, da bo ~~natale~~ ~~mojštra~~ iz veliko ~~mašino~~. Hodila da bo vsa ~~ridana~~ in ~~nakrazana~~ okoli. In ~~zlate~~ ~~oringelne~~ da bo nosila na ušesih ter ~~zlate~~ ~~ketreco~~ okrog vratu. Jaz ji pa nagajam: "Kakšna ~~mojštra~~ pa boš, če pa še ~~fingerita~~ me znaš ~~natakriti~~ na prst!" "In te moramo vsi ~~pedenati~~ ~~ti~~ kakor kakšno ~~grafno~~!" reče še mama.

V l a d o G a l :

PIKA, POKA . . .

Pika, pokal Furmani
hodi jo kot purmani,
lepi konji, dolgi bič,
furman, furman, ti si pič!

Pika, pokal Voz ječi,
furman moško se drži,
lepe deske, težek hloh,
furman velk je gospod!

Pika, pokal Voz stoji,
furman grenko se drži,
kolo strto, strt obroč
sredi ceste: Lahko noč!

V MISLINJSKI DOLINI IN POD URŠLJO GORO

Ilustriral Fr. Škodlar

RAZPELO NA VRHEH

Pot do Meška na Sela in naprej na Uršljo goro je dobro markirana. Turistovska pot vodi mimo ličnih in svojevrstnih križev in kapelic.

Ljubljčan, ki je namenjen v Mislinjsko dolino, mora z vlakom najprej skozi Zasavsko sotesko. V Celju prestopi na lokalno železnico in nato piha hlapon skozi rodovitno Savinjsko dolino. Za šoštanjem — v Saleški dolini — se začne proga dvigati in jemljemo slovo od Pake. Kmalu nas pozdravi Mislinja in že smo v pokrajini Slovenjega Gradca.

Slovenj Gradec — središče Mislinjske doline — se v poslednjih letih razveseljivo razvija in napreduje. V početku tega stoletja — leta 1903. — je bilo mesto vpepeljeno. Zgodovina mesta sega do Rimljanov, tu je bila rimska naselbina ob glavni cesti, ki je vodila od Celja proti Koroški do Gosposvetskega polja. V Slovenjem Gradcu deluje marljiva »Mislinjska podružnica SPD«. Ta je označila pota

do raznih prelepih vršacev, na primer do Male Kope (1526 m), ki leži na Pohorju, prav tako do Velike Kope (1542 m) ter do znamenite planinske in romarske Uršlje gore. Na tej točki stoji cerkev, posvečena sv. Uršuli. Posvetil jo je sam slavnj ljubljanski škof Tomaž Hren. Njegov kip je v stolni cerkvi v Ljubljani. Cerkev sv. Uršule na Plešivcu so zidali od leta 1580. do leta 1601. Škof Tomaž Hren se je trikrat povzpel do vrha, ki je 1692 metrov visok. V tistih časih so bila gorska pota vse drugačna, bolj naporena in težavna kakor danes, ko skrbe podružnice SPD, da olajšajo hojo v hribe. Na Uršljo goro prihajajo planinarji, kadar pa je gori žeganje ali po štajersko »lepa nedelja«, prihajajo tjakaj tudi verniki od blizu in daleč, da prosijo patrona za srečno zadnjo uro.

Sredi pota med Slovenjim Gradcem in Uršljo goro se skriva za mnogimi grički vasica Sela, kjer župnikuje pisatelj Fran Ksaver Meško. Njegovo župnišče je oddaljeno le nekaj korakov od starinske, skromne cerkvice sv. Roka, ki je zaščitnik zoper bolezni. Sedanjo cerkvico so postavili prav ob takem času, kakor je sedanji, v letih okrog 1642. Tedaj je divjala po Evropi 30 letna vojna; kot posledica strašnega vojevanja je začela divjati kuga. Mnogo tisoč ljudi je uničila in verniki iz Mislinjske doline so se zaobljubili, da bodo postavili v čast sv. Roku spominsko cerkvico. Še dandanes prihaja na Sela v cerkev sv. Roka na dan njegovega godu po več tisoč vernikov.

Na proščenjsko nedeljo postavijo okrog starodavne lipe stojnice in mladež radovedno ogleduje prelepe spominke: konjičke, srceta in druge lec-

SVETI KRISTOF NA CERKVI SV. ROKA

Meškova župnijska cerkev pri sv. Roku ima naslikanega velikega sv. Krištofa, ki prenaša preko reke samega Jezuščka. Sliko je izdelal ljudski umetnik slikar samouk Plešnik iz Pake. Take stasite sv. Krištofa imajo tudi na mnogih drugih stenah naših cerkva, zato da ga vidijo farani že od daleč. Po ljudski veri oni, ki vidi sv. Krištofa, tisti dan ne bo umrl. Prav zato naslikajo sv. Krištofa tako velikega, da ga gledajo že od daleč.

tarske zaklade, sladkorčke, pajace in vse, kar nudijo zgovorni sejmarji.

Očetje in matere priporočajo svojo deco svetniku sv. Roku. Tudi rudarji iz Guštanja prihajajo prosit zdravja ugledega svetnika, ki je bil tudi sam žrtev hude kužne bolezni. Kakor pripoveduje legenda, je bil sv. Rok strežaj pri bolnikih, ki so oboleli za kugo.

Pobožni mož je premalo mislil nase in je z zgljedno potrpežljivostjo služil bolnikom. Pri tem se je celo sam nalezlel kuge. Ko je opazil, da je zbolel za kugo, se je v skrbi, da bi je ne razširjal na druge, umaknil v samoto. V oddaljenem gozdičku si je postavil šotor in tam je živel z zvestim psom čuvajem. Da bi ne umrl od lakote, je pošiljal v bližnjo vas svojega psa po živila, ki jih je verno donašal bolniku. Pes mu je tudi lizal rane in ga je res izlizal iz objema strašne kuge. Bolnik je ozdravel in je nato spet služil bolnikom.

Pod cerkvico sv. Roka se stiska za obzidjem malo pokopališče. Meškova fara premore le okrog 340 duš in tam v planinskem svetu je tudi umrljivost zelo majhna. Lansko leto je pokopal g. župnik le tri farane, od teh dva otročička; letos pa šele dva mrlička.

Svet okrog Sel je planinski: gozd in pašniki. Seno in otavo postavljajo kar v visoke kopice, nazvane kope, ki vsebujejo okrog 60 snopov, ker kmetje ne premorejo kozolcev, čeprav imajo zemlje na pretek.

Na nizkem hriščku poleg župnišča je mala zidana kapela. Od tam je prekrasen pogled na Uršljo goro in na raztegnjeni hrbet Pohorja, na vse že omenjene vrhove, na Kremžarjev vrh, na Kokošnjak in druge.

S Sel je zanimiv izlet do Guštanja, kjer so znane jeklarne. Rimski vrelec je znan po svoji zdravilni vodi. Zdravniki jo priporočajo zoper mnoge bolezni. Pri Rimskem vrelcu so znana smučišča. Zdravilišče pa so cenili že Rimljani.

Zdravko Ocvirk:

LASTOVKI

DROBNA PTICKA, KAM HITIS,
KAM NESO TE KRILA,
MED OBLAKE SE GUBIS,
SE BOŠ MAR VRNILA?

LEPO GNEZDECE PRI NAS
SAMA SI ZGRADILA,
ZDAJ PA, KO PRIHAJA MRZ,
NAS BOŠ ZAPUSTILA.

KO HITIS TJA V SIRNI SVET,
LASTOVICA MILA,
NE POZABI PRITI SPET,
KO POMLAD BO VZKLILA.

ZRAČNE POTI IN LETALA

POTNIŠKO
VELELETALO
»MAKSIM GORKI«

-
1. Prostor za opazovalca.
 2. Prostor za dvoje vodij p-leta.
 3. Prostor za potnike.
 4. Radijska oddajna postaja.
 5. Telefonska centrala.
 6. Stranišče.
 7. Celica za strojepisce.
 8. Jeditlnica.
 9. Kino.
 10. Umi-valnica.
 11. Radijsko spre-jemna celica.
 12. Tiskarnica.
 13. Garderoba.
 14. Hodnik.
 15. Celica za elektr. stikala.
 16. Fotografška celica.
 17. Spalnice.
 18. Celica za prtljago.
 19. Tanki za bencin.
 20. Prostor za strojnega čuvaja.
 21. Motorji.

Danes ne vežejo le železniške proge posameznih mest in držav, ampak tudi zračne proge. Iz Ljubljane lahko odletimo v Zagreb, od tam v Beograd ali Split, iz Beograda v Bukarešto, od tam dalje po svetu. Seveda je vojna prekinila marsikatero zračno pot in odletimo iz Evrope v Ameriko lahko le še iz Španije, Portugalske in Anglije. A zaradi tega se zračni potniški promet tem bolj razvija v državah, ki so danes še izven vojne. Od vsega začetka je posebno Rusija močno razvijala svoj zračni promet. To zahteva že njena ogromna površina, saj zavzema Rusija s svojimi 180 milijoni prebivalcev sedmino vse površine suhe zemlje. Ta ogromna površina 22 milijonov km² naravnost zahteva hitra prometna sredstva. V tej ogromni državi so tudi zračne poti primerno obsežne. Zaradi tega morajo biti tudi letala ogromna in morajo imeti čim večjo nosilnost — samo za par potnikov bi se vožnja ne izplačala. In kakor so v Rusiji gradili bombnike ogromnih velikosti, tako so morali tudi misliti na graditev večmotornih

velikanov, ki so sposobni prevažati čim več potnikov.

Ni tedaj nič čudnega, da uporabljajo v Rusiji največja potniška letala

VELIKE ZRAČNE POTI

1. Najdaljša zračna proga Evrope (Berlin-Vladivostok).
2. Še ne otvorjena proga.
- 3., 4., 5., 6. Stranske zračne proge.
7. Znanstveni poleti.

sveta. Nosijo ime ruskega pisatelja Maksima Gorkija. So to kovinska letala, ki merijo v razpetosti 60 m. Šestero motorjev razvija 6400 konjskih sil. Ta letala lahko služijo tudi vojski. Prevozijo na določeno mesto lahko večje krdelo vojakov s polno opremo, prevozijo lahko strelivo, strojnice, lažje topove in tanke ter večje število padalcev.

V zadnjih letih se je Rusija posluževala zračnih poti tudi v znanstvene namene: njeni letalci so izvršili že več poletov preko Severnega tečaja v Kanado in v Združene države. Do l. 1942. namerava Rusija vpeljati stalne zračne proge v severne pokrajine; sledile

bodo teku sibirskih rek in bodo vezale srednjo Rusijo z obalo Severnega ledenega morja do Beringove ožine. Za te polete bo gradila tako imenovane »dvoživke«, t. j. letala, ki bodo lahko pristala na suhem kakor tudi na vodi, pozimi pa bodo ta letala opremljena s sanicami, ki jih bodo grelji z elektriko, da se na njih ne bo nabiral led.

Tudi vojnim letalom posveča Rusija mnogo skrbi. Koliko ima vojnih letal, to vedo v Rusiji le nekateri. Znano pa je, da so ruska vojna letala zelo hitra in švigajo s povprečno hitrostjo 500 km na uro ter zmorejo višino do 15.000 m.

O SELITVI PTIC

S čudno natančnostjo se dvignejo vsako leto ob istem času posamezne skupine ptic z naših krajev in se selijo na jug; z enako natančnostjo se spo-

mladi vračajo. Kakor da bi ptice imele koledar, po katerem se vse ravna. Kaj jim pove, da je čas selitve? Tega ni še noben prirodoslovec ugotovil. Ker letajo ptice selilke po večini le ponoči, nam niso točno znane niti njihove zračne poti. Le približno jih lahko ugotovimo po krajih, kjer si na poti čez dan iščejo hrane. Zelo dolga je pot, ki jo ptice selilke prelete. Čez Evropo pelje pot do Sredozemskega morja, od tam čez ožine v Afriko. Najbolj sta znani dve poti, ki se jih poslužujejo štorcklje na svojem poletu v Afriko in spomladi nazaj. Ena pelje čez Gibraltar, druga preko Dardanel in ob obalah Male Azije na skrajni afriški jug. Kako najdejo pot? Tega nihče ne ve. Vemo le to, da se ravna po pokrajini, ki leži pod njimi kakor zemljevid. Ko dospo do skrajnih točk Evrope, postanejo štorcklje nemirne, se nekaj časa vrte v zraku, potem pa se v ravni črti zaženo čez ožine morij v novo domovino.

SELITEV ŠTORCKELJ

..... Severna meja, kjer gnezdijo štorcklje.
 ————— Veliki zračni poti selitve.
 - - - - - Glavno zimsko bivališče.

KAKŠNO BO VREME

TEŽA SUHEGA ZRAKA

Težo trdnega ali tekočega telesa določimo na prav preprost način. Če hočemo določiti n. pr. težo lesa, izrežemo iz njega kocko, ki meri 1 dm^3 , postavimo na tehtnico, ki nam pokaže na primer $0,7 \text{ kg}$. Pravimo: teža lesa je $0,7 \text{ kg}$. Pri telesih, ki imajo nepravilno obliko, si pomagamo na ta način, da tehtamo najprej na zraku, potem pa v vodi. Razlika v teži nam pove prostornino telesa. Če pa težo telesa delimo z njegovo prostornino, najdemo (specifično) težo telesa.

Še enostavneje je pri tekočinah. Na tehtnico postavimo posodo, ki drži natančno 1 dm^3 in tehtnico uravnotežimo. Ko smo to napravili, nalijemo polno posodo tekočine in stehtamo.

Splošno je znano, da tehta 1 dm^3 vode 1 kg , živega srebra pa $13,6 \text{ kg}$.

Kako bomo stehtali pa zrak? Tudi tako? Če postavimo »prazno« posodo na tehtnico, je v njej že zrak. Če jo stehtamo, smo stehtali tudi zrak. Nastanejo torej težave. Pomagamo si pa lahko tako, da najprej stehtamo steklenico, za katero v vsakdanjem življenju pravimo, da je prazna, potem pa iz steklenice izsesamo ves zrak in stehtamo, koliko tehta prazna. Na ta način so tudi začeli. Pojavile pa so se težave, ki obstoje v tem, da zraka ne moremo popolnoma izsesati iz posode. Vedno ga še nekaj ostane. Tudi te težave so učenjaki premagali in našli, da tehta 1 dm^3 zraka $1,3 \text{ g}$ (natančno $1,2928 \text{ g}$). Če to težo primerjamo s težo vode, pa najdemo, da je zrak 773 krat lažji od vode.

»Ali bi dvignil zrak, ki je v učilnici?«

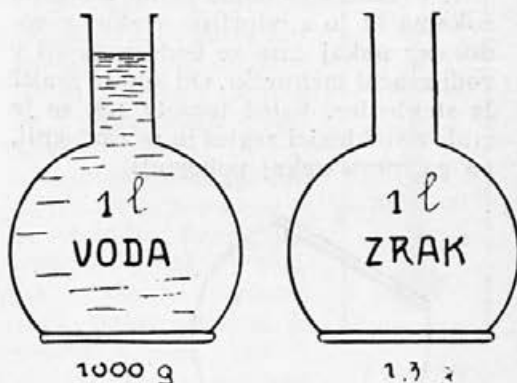
»Bi, če bi ga lahko prijel.«

»Recimo, da ga utekočinimo« (ohladiti bi ga morali na 193° C pod ničlo).

»Potem pa celo —«

Poglejmo.

Učilnica je dolga 8 , široka 7 in visoka $3 \frac{1}{2} \text{ m}$. Njena prostornina je 196 m^3 , to je 196.000 l . Če to pomnožimo s težo 1 litra ($1,2928$), najdemo, da tehta zrak v učilnici $253.388,8 \text{ g}$ ali nekaj nad 253 kg . Ali bi ga dvignil?

Zrak je 773 krat lažji od vode

Naš račun pa ni popolnoma točen. Vedeti moramo, da tehta 1 liter zraka $1,3 \text{ g}$. Zrak v učilnici pa je vlažen. To pa še ni vse. Omenjena teža velja za zrak, ki ima toplino 0° C . Še nekaj moti. Ne vem, koliko je nadmorska višina vaše učilnice. Omenjena teža velja le za nadmorsko višino 0 m , torej za gladino Sredozemskega morja.

TEŽA VLAŽNEGA ZRAKA

Če polijemo po tleh vodo, ali če z mokro gobo obrišemo tablo, se mokrota čez nekaj časa posuši. Voda izhlapi. Spremeni se v plin, ki se pomeša z zrakom. Zrak postane vlažen.

Ali je vlažen zrak težji ali lažji od suhega? (Oba naj imata enako toplino.) Odgovoril si: težji, pa si se zmotil. Zmotil pa si se radi tega, ker veš, da je voda 773 krat težja od zraka, pri tem pa nisi pomislil, da v vlažnem zraku ni vode (tekočine), temveč so le vodni hlapci (plin).

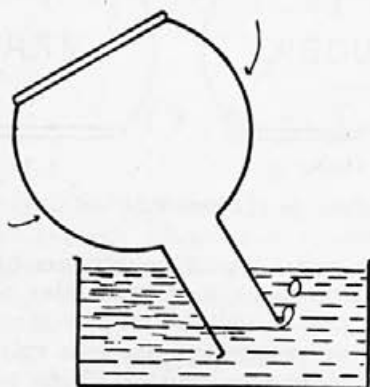
Koliko tehta 1 liter vodnih hlapov?

Če jih tehtamo pri istih pogojih, kakor smo tehtali suh zrak, najdemo, da tehta 1 liter vodnih hlapov le 0,8 g. (Zrak 1,3 g.) Vodni hlapi so torej mnogo lažji od zraka, vsled tega je tudi vlažen zrak lažji od suhega.

TEŽA TOPLEGA ZRAKA

Preden o teži toplega zraka povemo kaj več, napravimo par poizkusov.

1. Prazno steklenico primi z obema rokama in jo z odprtino vtakni v vodo. Čez nekaj časa se bodo pojavili v vodi zračni mehurčki. Od kod ta zrak? Iz steklenice. Vsled toplote rok se je zrak v steklenici segrel in se raztegnil, pa ga mora nekaj pobegniti.

Če steklenico primemo, se v njej zrak segreje, vsled tega se razširi in nekaj ga mora pobegniti

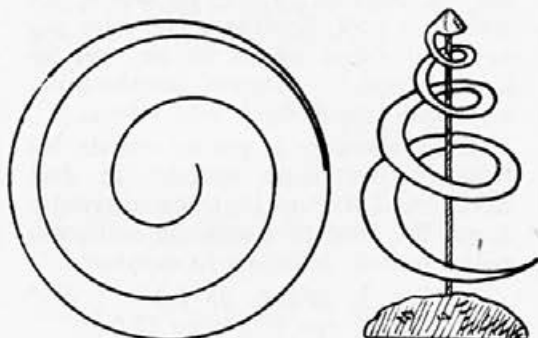
2. Kolo z močno napihnjanimi zračnicami pusti na soncu. Zračnici bosta popokali. Zrak se segreje in razširi s tako silo, da predere zračnico in plašč.

3. »Prazno« steklenico zamaši (ne preveč) in jo postavi na sonce. Zamašek bo s pokom odletel. Zrak v steklenici se je razširil.

Iz navedenih poizkusov smo spoznali, da se zrak razširi, če ga segrevamo. Učenjaki, ki vsako stvar izrazijo tudi v številkah, vedo povedati, da se zrak (pa tudi ostali plini) razširi za $\frac{1}{273}$ svoje prostornine, če ga segrejemo za 1° C. Mislimo si posodo, v kateri je 273 l zraka. Segrejmo ta zrak za 1° C. Zrak se bo razširil (če

bo imel prostor) in ga bo 274 l. Če prostora ne bo, bo zrak pritisnil na stene. Če bi 1 liter zraka segreli za 273° C, kar ni težko, bi ga imeli dvakrat toliko, torej 2 litra. Kljub temu pa tehta ves ta zrak (2 l) le 1,3 g. Topel zrak je lažji od hladnega.

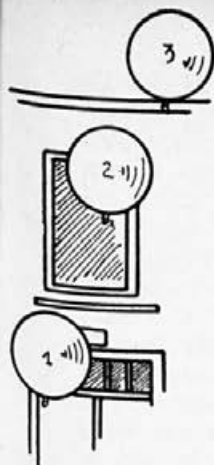
O tem se prepričamo tudi z mehurčki iz milnice. V tak mehurček pihnemo namreč segret zrak. Segrel se je v pljučih. Mehurček se dviga kljub temu, da mora nositi težo milnice. Posebno hitro se dvigajo taki mehurčki pozimi, ko je zunanji zrak hladen.

Papirnata kača

Prav poučen je tudi poizkus s papirnato kačo. Okrogel papir s premerom kašnih 10 cm zarezni v obliki polžnice. V polovico krompirja zabodi iglo pletilko, na njo nasadi »kačo« in jo postavi na vroč štedilnik. Kača se bo pričela vrteti. Tik nad štedilnikom se namreč zrak segreje, vsled tega se razširi, postane lažji in se prične dvigati. Na njegovo mesto pa vstopi hladnejši. Ta pojav se v naravi neprestano ponavlja in ima ogromen vpliv na vreme.

Še en poizkus moramo napraviti. Če ne drugače, vsaj v mislih. Vzemimo tri gumijaste balone z enako količino zraka, n. pr. po 5 litrov. Zrak v prvem balonu naj bo suh, v drugem nekoliko vlažen, v tretjem pa jako vlažen. Prvi balon ohladimo, ostala dva pa enako segrejmo. Ko je to napravljeno, spustimo vse tri balone hkrati s prvega nadstropja. Kaj bomo opazili? Prvi balon (hladen suh zrak) bo pričel

padati, ostala dva pa se bosta pričela dvigati. Drugi balon z zmerno vlažnim, a toplim zrakom se bo dvigal nekoliko počasneje, tretji z jako vlažnim zrakom se bo dvigal jako hitro.

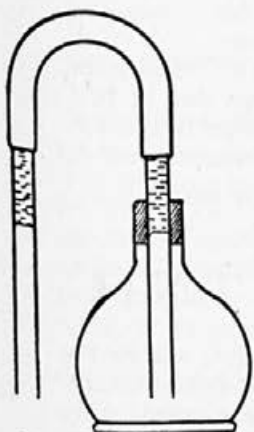
V prvem balonu je suh, hladni zrak, v drugem vlažen, v tretjem vlažen in topel. Vse tri smo hkrati spustili s prvega nadstropja

TOPLINA ZRAKA

Pozimi nas zebe, pravimo, da je hladno. Poleti pa nam je vroče. Noči so hladne, dnevi so topli. Zrak, ki nas obdaja, ima v različnih časih različno toplino. To toplino mi občutimo, vendar je naš čut za toplino jako nepopoln. Vzemimo n. pr. tri skledе. V prvo nalijmo vroče vode, v drugo mlačne, v tretjo pa snežnice. Sedaj pa vtaknimo levo roko v vročo vodo, desno pa v

snežnico in držimo tako kakšnih 5 minut. Sedaj pa hkrati obe roki vtaknimo v skledo z mlačno vodo. Leva roka nam bo rekla, da je ta voda mrzla, desna pa bo trdila, da je topla.

Ker se na telo ne moremo zanesti, moramo imeti pripravo, ki bo nepristransko in natančno povedala toplino zraka. Taka priprava se imenuje toplomer ali termometer.

Toplomer iz steklenice za dojenčke

TOPLOMER

Preprost toplomer si lahko napraviš sam. Vzemi steklenico za dojenčke, dve stekleni cevki in gumijasto črevo. Vse to poveži kakor kaže slika. Preden steklenico zamašiš, vlij v gumijasto cev toliko vode, da bo vidna v obeh

steklenih cevkah. To pripravo pritrdi na desko in opazuj gladino vode v desni cevki. Če se z roko (roka je topla) dotakneš steklenice, se bo voda v desni cevki pričela dvigati. Če pa steklenico zmočiš in na njo še pihaš, bo pričela voda takoj padati. Taka priprava je občutljiva, ni pa še termometer, nima znakov, ki bi povedali, kolika je toplota zraka v steklenici.

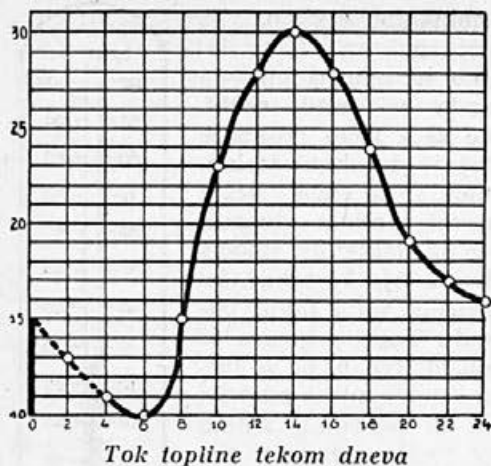
Toplomer, ki ga kupimo, navadno nima v cevki vode, temveč živo srebro. Na zgornji strani je cevka zadelana. Nad živim srebrom je v cevki prazen prostor. Če toplomer, oziroma pravkar opisano cevko, vtaknemo v led, ki se tali, bo živo srebro v cevi pričelo lezti navzdol, pri neki točki pa se bo ustavilo. Ta točka je zaznamovana in se imenuje ledišče. Če pa toplomer obesimo v pare vrele vode, se bo živo srebro pričelo širiti, lezlo bo v cevki navzgor in se pri neki točki spet ustavilo. Ta točka je zaznamovana in se imenuje ledišče. Če pa toplomer obesimo v pare vrele vode, se bo živo srebro pričelo širiti, lezlo bo v cevki navzgor in se pri neki točki spet ustavilo. To točko imenujemo vrelišče. Ledišče navadno zaznamujemo z 0, vrelišče pa s 100. Prostor med lediščem in vreliščem je razdeljen na 100 enakih delov, 1 tak del se imenuje stopnja. Tako razdelitev skale pri toplomeru imenujemo Celzijevo. Led se torej tali pri 0°C , voda vre pri 100°C , toplota človeškega telesa je 37°C itd.

Toplomer

MERJENJE TOPLINE ZRAKA

Sedaj, ko smo oboroženi s pripravo, ki nam bo povedala toplino zraka, se lahko lotimo dela. Da nam bo toplota

Tok topline tekom dneva

mer kazal le toplino zraka, ga moramo obesiti na tako mesto, da sončni žarki ne morejo do njega. Od zemlje naj bo najmanj 1½ m oddaljen, od zida pa vsaj ½ m. Veter sme pihati na njega, skrbeti pa moramo, da toplomer ni moker (streha). Tak bi nam namreč pokazal prenizko toplino.

TOPLINE ZRAKA V TEKU DNEVA

Žrtvujmo ves dan in opazujmo, kako se menja toplina zraka. Vsaki dve uri zabeležimo, koliko stopinj kaže toplomer. Pričnimo o polnoči. Našli bi n. pr. te topline: o polnoči 15° C, ob dveh zjutraj 13, potem pa 11, 10,

15, 23, 28 (poldne), 30, 28, 24, 19, 17, 16. Te številke nam sicer nekaj povedo, so pa zelo nepregledne, vsled tega bomo skušali tok topline v teku dneva prikazati s sliko.

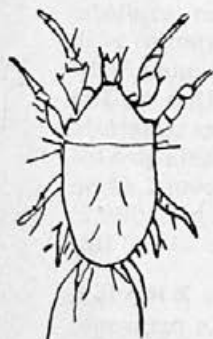
Vodoravne črte na sliki pomenijo stopinje, navpične pa ure. Prvič smo opazovali o polnoči (prva navpična črta), toplomer je kazal 15° C. Poišči vodoravno črto 15°. Z debelo navpično črto je pokazalo, do katere višine je segalo živo srebro o polnoči. Ob dveh smo merili drugič. (Druga navpična črta.) Živo srebro je kazalo le 13° C. To zaznamujemo le s točko. Enako poiščemo višino živosrebrnega stebra za vsaki naslednji dve uri in vse dobljene točke povežimo s črto.

Iz take slike je lepo razviden potek topline v teku dneva. Najnižja toplina je bila ob šestih zjutraj, ko je vstajalo sonce, potem pa se je močno dvignila (sonce je napravilo svoje). Čudno pa se nam zdi, da ni toplina največja opoldne, ko stoji sonce najvišje. Zrak se namreč ne segreje naravnost od sonca, temveč šele od gorke zemlje. Višek topline se vsled tega pomakne na drugo popoldansko uro.

Slika, ki smo jo narisali, velja le za določen dan. Naslednjega dne bi bila slika že drugačna. Zanimive bi bile slike ob delno oblačnem vremenu z nalivi.

(Se nadaljuje.)

SOVRAŽNIKI NAŠIH ŽITNIC

Močni klešč
zelo povečan

Največja sovražnika zalog naših žitnih izdelkov sta vlaga in temne ter slabo zračene shrambe. Moka v takih shrambah dobi duh po zatoholini in se je kaj rad loti močni klešč. Ta klešč je komaj ½ mm velika živalca, ki pa ne živi le v moki, temveč se loti tudi pšena, kaše, ječmena in vseh že načetih žitnih zrn. S prostim

očesom ga težko opazimo, izdajo pa se klešči s svojim gibanjem, ker jih je vedno večja skupina skupaj. Ako moko, o kateri sumimo, da so jo napadli klešči, pogladimo z roko po površini, tedaj bodo klešči kmalu napravili na površju male kupčke. Taka moka je pokvarjena in ni ne za človeka, ne za žival, taka moka je komaj dobra za izdelovanje kleja.

Veliko škode dela v žitnicah, mlinih in pekarnah močni molj. Z jajčki tega mrčesa ga zanesemo tudi v male domače shrambe. Iz jajčk se v moki

Močni molj

Tudi pokvarijo gosenice s svojimi odpadki moko, da ni več užitna. Iz bube se izležejo molji, ki odlete zalegal svoja jajčeca v razne vrste moke.

Nadaljnji škodljivi gost naših žitnih mok, otrobov in raznih močnatih jedi je močni črv, ki je ličinka črnega hrošča mokarja. Živi v vsakem letnem času, zato je tembolj škodljiv. Vse te škodljivce odpravimo v domačem gospodinjstvu s tem, da žitne moke večkrat presejemo. Težje jih je odpraviti v mlinih, pekarnah ter večjih zalogah moke. Tam si morajo

Mokar in njegova ličinka

pomagati s plini, ki uničujejo ta mrčes.

V grah se kaj rad naseli grahov kukec. Ta mali hrošček pride v shrambo s presušenim grahom. Lahko uniči cele zaloge graha. Napadeni grah je lahko spoznati po drobni luknjici, ki jo je kukec vanj zvrtal in v kateri leži kukčeva ličinka. Ko se iz ličinke razvije nov hrošč, poveča luknjico in zapusti zrno. Tudi v lečo prihaja kukcu podoben škodljivec. Po

a = grah z ličinko; b = grah z odprtino; c = kukec zapušča ležišče; d = kukec povečan; e = kukec v naravni velikosti

kukcu napadeni grah moramo prebirati, t. j. ločiti zdrava zrna od napadenih. Zdrav grah in zdravo lečo ločimo od napadene tudi tako, da jo položimo v vodo za dalj časa. Zdrava zrna utonejo, ostala plavajo na površju. Kjer pa imajo graha ali leče večje množine, jo prenesejo v vrečah v prostore, ki so zakurjeni od 20 do 25 ° C. Večkrat premešajo zrna, da se toplota enakomerno porazdeli. Toplota zvabi hrošče iz njihovih lukenj in tedaj ni težko s presejanjem uničiti tega škodljivca.

Največji škodljivec vseh žitnic je črn žižek, ki je črvičku podobna ličinka 4 mm dolgega žitnega hrošča. Največkrat ga opazimo med pšenico in ržjo, le poredko med ječmenom in ovsom. Do štirikrat na leto se izležejo nove ličinke žitnega hrošča. Zelo so požrešne. Žitna zrna se krčijo in kupi otrobov nam dokazujejo, da so žitni hrošč in njegove mnogoštevilne ličinke na delu.

Žitni hrošč

Žitni molj

Poleg žitnega hrošča uničuje žitna zrna tudi beli žižek, ki je ličinka žitnega molja. Ta črv prepleta napadeno zrna s pajčevini podobnimi nitmi. Tako nastanejo kepe polne nesnage. Žito se navzame smradu in zato se njegova vrednost manjša.

Teh dvoje škodljivcev je težko uničiti. Najbolje se jih ubranimo, ako temeljito izmijemo z lugom vse shrambe, preden vanje nasujemo sveže žito.

VOŠČILO ZA GOD

Zgodaj zjutraj — že ob sedmih —
mama Tinčka je zbudila,
ga oblekla in umila,
šopek rož mu v roke dala,
potlej pa mu je dejala:

»Tinček, teti pojdeš voščit,
ona danes god praznuje.
Vzemi dežnik, ker dežuje...
In med potjo nase pazi,
nič po blatu mi ne gazi!

Teti pa takole reci:
»Bog vas živi, ljuba teta,
še na mnoga, mnoga leta!
Potlej ji podaj cvetice
in poljubi jo na lice!«

»Bom, bom,« Tinček mami reče,
in na hišni prag brž steče;
tukaj dežnik svoj razgrne,
mamo svojo še pozdravi
in po cesti se odpravi.

Glejte Tinčka, kako modro
pod dežnikom v dežju hodi!
— Nekaj mu po glavi brodi...
Sam pri sebi premišljuje,
čelo guba in modruje:

»Bog ve, koliko bonbončkov
letos mi bo teta dala...
Morda mi bo darovala
polno pest jih... in rožičev,
čokolade, fig, rogljičev...«

Tako Tinček sam pri sebi
o dobrotah premišljuje.
A nesreča ne počiva:
in naklepe divne kuje...
kjer ne misliš, tam se skriva!

Sredi ceste se spotakne
Tinček naš in v blatu lice
si omoči in cvetice...
— Zbogom, fige, zdaj, rožiči,
čokolade in rogljiči!

KURJA TATOVA

Dva nepoštenjakoviča sta si izmislila,
da bi malo pogledala v tuji kurnik.

Res sta šla ter se neslišno priplazila
do kurnika. Eden je ostal zunaj ter držal
vrečo, drugi pa se je splazil v kurnik ter
onemu zunaj podajal kokoši.

Ker so se pa kokoši le preveč drle, se
zbudi gospodar ter gre gledat, kdo mu
krati spanje. Prvi tat, ki je ostal zunaj,
jo hitro pobriše, česar drugi zaradi teme
ni opazil. Gospodar pa se napoti do
kurnika, toda ko pride do njega, vidi,
da so vrata odprta.

Tedaj pa se oglasi iz kurnika: »Ali
vzameva petelina tudi?«

Gospodar, ki je bil opazil tatu, odgo-
vori: »Da, tudi!« Tat mu poda petelina,
a ta ga zgrabi za roko, obenem pa začne
kričati na vse grlo. Prihite hlapci, ki
ubogega tatu tako premlatijo, da komaj
odnese živo kožo. — V tuje kurnike pa
baje ni več vtikal glave.

M. GORIČAN,
učenc IV. r. v Lokaucu

NEKAJ BESED O SEMIČU

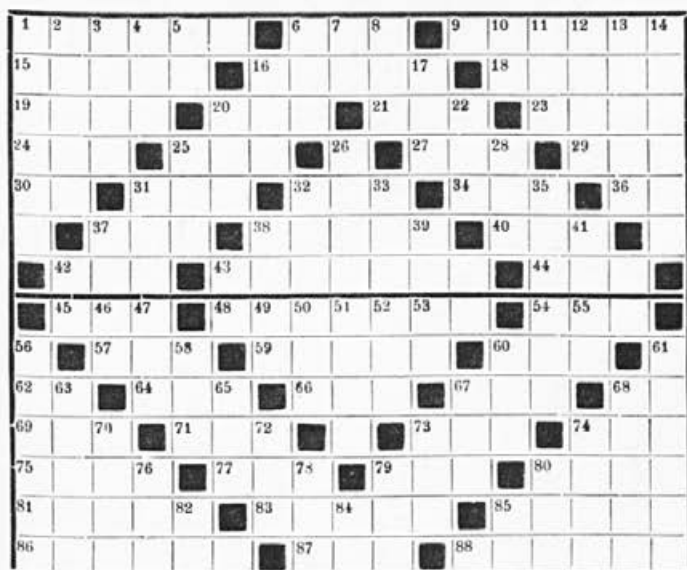
Ali veš, kje je vas Semič? Če se pelješ
z vlakom iz Novega mesta proti Crnom-
lju, te bo najbolj zanimal semiški želez-
niški predor, ki je zgrajen pod Smukom.
Dolg je skoro 2 km. Ko se pripelješ iz
predora, se odpre prekrasen pogled na
Belo Krajino. Vso mehko te pokrajine
kažejo tanke, bele breze, ki jih vidiš
vsepovsod. Prva vas v tem rajju je Semič.
Prijazna vasica leži pod pobočjem gore
Smuka. Na Smuku je cerkva sv. Lov-
renca in razvaline velikega gradu, v ka-
terem so pred davnim časom živeli gra-
ščaki Lichtenbergi. Zgoraj so veliki trav-
niki in njive. Z vrha je prekrasen raz-
gled prav na Hrvaško. Nižje so bukovi
in hrastovi gozdovi. Pobočje je zasajeno
z vinsko trto. V Semiču je štirirazredna
ljudska šola, ki je najlepša šola v Beli
Krajini. Pri nas je tudi mlekarna in več
trgovin. Ponašamo se z veliko farno
cerkvijo sv. Štefana in z lepim novim
župniščem.

Sicer pa vabim vse, pridite, ogledajte si
Semič in izrecite sodbo.

F. PRINC,
dijak, Celje

PEČAVAR ANTON,
učenc IV. r. osn. šole v Semiču

KRIŽANKA I.

Vodoravno:

1. velika puščava; 6. ptica pevka; 9. domača žival; 15. lep prizor; 16. slabo vreme; 18. južen sad; 19. velelnik gl. pisati; 20. se rabi pri šivanju; 21. padavina; 23. betonirana ali koc-kasta cesta; 24. moško ime; 25. klic na pomoč; 27. zdravilna pijača; 29. oseb. zaimek; 30. predlog; 31. nas greje; 32. brez čevljev; 34. mast (sveče, milo); 36. bolesten vzklík; 37. ples; 38. zaročenec; 40. nasprotno od noči; 42. prostor v cerkvi; 43. naša prestolnica; 44. inačica za zlo, tudi ze-

lišče; 45. tujka za plačo; 48. župančičeva pesniška zbirka za otroke; primitivno orožje; 57. jokanje; 59. raj (2. sklon); 60. velelnik od piti, tudi premnogi papež; 62. egipčanska boginja; 64. skrajni konec ploskve, tudi suženj; 66. vojna (srbohrv.); 67. glavno mesto Italije; 68. veznik; 69. naplačilo; 71. cesar; 73. dvojica; 74. planina na jugu naše države; 75. nasprotno od svetlobe, tudi misel, vodilna ideja; 77. velika rečna riba; 79. takoj; 80. kateri (srbohrv.); 81. nasprotno od katode; 83. slovenski pesnik; 85. smešen možič; 86. priprava za svetlobne učinke; 87. vse kar jemo; 88. nepravilnost.

Navpično:

1. naplavina peska; 2. žensko ime; 3. več hiš; 4. mehkužno moško ime; 5. isto kot 62. vodoravno; 6. največji ribak; 7. vzdih, medmet; 8. zrel plod; 10. polumer v krogu; 11. nizek ženski glas; 12. čevljarjeva priprava; 13. ime največje francoske ženske zgodovinske osebnosti; 14. oblika glagola čakati (dvojina); 16. otok na Jadranu; 17. stvar; 20. nasprotno od dneva; 22. na žalost; 25. poslanec, kurir; 26. gledališka priprava, znak za začetek; 28. zdravilo, desinfekcijsko sredstvo; 31. isto kot 73. vodoravno; 32. bel (srbohrv.); 33. delamo iz mleka; 35. osebni zaimek, tudi moderna glasba; 37. oblika glagola biti; 38. prislov; 39. predlog; 41. nikalnica; 46. vzklík; 47. neumen; 49. veznik; 50. planina na jugu države; 51. reka, tudi jugoslov. cigarete; 52. debela palica; 53. karta; 54. lepilo; 55. vzklík; 56. stoji pri vratih; 58. debela odeja; 60. pijača; 61. mesto ob Soči v zasedenem ozemlju; 63. borilni prostor; 65. nizek glas, tudi godalo; 67. nebesa; 68. čoln iz blaga za brzice; 70. zli duh (pri afriških narodih), ki obsede človeka, da mori in pobija; 72. nosi krava, tudi godalo; 73. zelenjava; 74. pisan ptič; 76. žensko ime, 2. sklon; 78. zaimek; 79. posoda; 80. isto kot 79. navpik; 82. okrajšava za agencijo Tas; 85. veznik.

RAZPIS NAGRAD

Štirje izžrebani rešilci I. in II. križanke v 2. številki »Našega roda« bodo prejeli lepe nagrade.

REŠITVE UGANK IZ 1. ŠTEV. »NAŠEGA RODA«

Križanka:

Vodoravno: Očenaš, perica, liter, Peter, itak, nor, nade, kan, bedim, krn, aj, Maribor, AA, malo, Aden, me, moderen, on, oko, nemir, oba, tipa, nit, grah, opila, grelo, rajtam, pomlad.

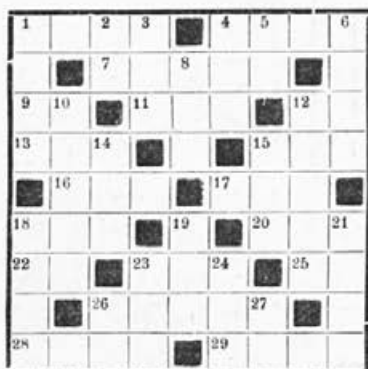
Navpično: omika, čitaj, etan, nek, ar, ep, Ren, itak, cedra, arena, sodi, nero-den, ribarit, balon, moder, mam, motor, ekipa, obala, nahod, opij, orel, alt, grm, AA, go.

Mreža: Babilon, nikotin, Soliman. — Uganka: Gradnik. — Ugani: Jajce.

Izrebrani so bili naslednji:

1. Jelka Selan, učenka osn. šole iz Beograda. 2. Kračman Anton, učenec osn. šole v Šmarju pri Ljubljani. 3. Kristina Tanjšek, učenka osn. šole v St. Ilju pri Velenju. 4. Jožef Pliberšek, učenec osn. šole v Razvanju, p. Hoče pri Mariboru.

KRIŽANKA II.

Vodoravno:

1. zajtrkujemo; 4. naša najdaljša reka; 7. prav taka, ista; 9. okrajšava za kralja; 11. število; 12. oblika glagola vedeti; 13. vprega (volovska); 15. sanje; 16. molitev, rimski pozdrav; 17. največji ribak; 18. žensko ime; 20. pogovor; 22. medmet; 23. ptica pevka, tudi komad; 25. egipčanska boginja; 26. Jurčičeva povest; 28. jugoslovanska reka, cigarete; 29. žensko ime, tudi up.

Navpično:

1. glavna oseba slikanice v letošnjem »Našem rodu«; 2. isto kakor 12. vodoravno; 3. izumrli slovanski rod; 4. smučanje; 5. okrajšava za agencijo Avalo, reka v Nemčiji, dva enaka samoglasnika; 6. beseda, s katero končamo očenaš; 8. naplačilo; 10. barva; 12. zračni tok; 14. prva ženska; 15. mlečni izdelek; 18. črke, napisane na križu pripetega Kristusa; 19. velika rečna riba; 21. pokrivalo; 23. prostor v cerkvi; 24. sanje; 26. trdilnica; 27. predlog.

Kar potrebuje mladina v šoli
in doma, dobi po nizkih cenah v

Učiteljski knjigarni v Ljubljani
in v podružnicah v Mariboru in Celju

Zlasti priporočamo bogato izbiro lepih mladinskih knjig po znižanih cenah. Izberite knjige po cenikih, ki jih imajo šolski upravitelji, in naročite skupaj, da bo manjša poštnina

Inserirajte v »Našem rodu«!

Otroci, hranite in varčujte, pomnite:
Iz malega raste veliko!

Mestna hranilnica
Ljubljanska

izdaja na dom domače hranilnike.

Stopite tudi vi v krog njenih
vlagateljev in varovancev!

Klišaje

eno- ali večbarvne,
za časopise, knjige,
razglednice itd. izdeluje

klišarna

»JUGOGRAFIKA«

LJUBLJANA — SV. PETRA NASIP 23